ΕΤΟΣ Α'—1898 + ΑΡ. 13 + 15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ
ΚΑΙ Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΣ

Ἐν προηγουμένῳ τῆς «Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς» φύλλῳ (ἀριθ. 7) ἀνεπτύξαμεν τὴν μεγίστην ἐπὶ τῆς ἐγκληματικότητος προληπτικὴν ἐπίδρασιν τοῦ σχολείου καὶ τὴν σημασίαν, ἥτις ἀπεδόθη ἐπ' ἐσχάτων εἰς ταύτην πανταχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Ἐξεθέσαμεν τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦν αἱ πολιτεῖαι, ὅπως παρασκευάσωσι τοὺς δημοδιδασκάλους ἐν τοῖς διδασκαλείοις εἰδικῶς ἁρμοδίους πρὸς διεξαγωγὴν ἐν αὐτῷ τῷ πεδίῳ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τοῦ ἀγῶνος, κατὰ τῆς ἐγκληματικότητος καὶ τὰς ὅλως εἰδικὰς ἐργασίας, δι' ὧν ὁ ἀγὼν οὗτος διεξαγεται ἀποτελεσματικώτερον ἀπευθυνόμενος κατὰ τῆς ἁπανταχοῦ τῶν διαμερισμάτων τῆς αὐτῆς ἐπικρατείας ἐκδηλουμένης ἐγκληματικῆς ῥοπῆς, διάφορος κατὰ τόπους. Ἐν παραδείγματι δὲ ἀνεφέρομεν πῶς ἀντελήφθη τῆς λειτουργίας ταύτης τοῦ σχολείου τὸ ὑπουργεῖον τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἡ διεύθυνσις τοῦ διδασκαλείου τοῦ Αἰακείου, προκειμένου νὰ ῥυθμίσωσι τὸν κατὰ τῆς βεντέτας, τῆς ἰδιωτικῆς δηλ. ἐκδικήσεως τόσον βαθέως ἐρριζωμένης εἰς τὰ ἤθη τοῦ λαοῦ τῆς Κορσικῆς, διὰ τῆς παιδαγωγίας πόλεμον τῆς πολιτείας.

Τοῦ ἔργου τούτου τῆς διὰ τοῦ σχολείου μορφώσεως ἤθους χρηστοῦ ἐλευθέρων πολιτῶν ἐλευθέρας πολιτείας παραλλήλως πρὸς τὴν γραμματικὴν μόρφωσιν, ἢ μᾶλλον ὑπὲρ ταύτην, ἐπελήφθη ἡ Γαλλία, ἀφ' ἧς συνετέλεσε τῇ ἰσχυρᾷ πρωτοβουλίᾳ μεγάλου πολίτου, τοῦ Ἰουλίου Φερρύ, τὴν ἐκλαΐκευσιν τῆς Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Διότι, καὶ θὰ φανῇ τοῦτο παράδοξον βεβαίως, εἰς τὰ καθολικὰ Κράτη, κατὰ τὰ ὁποῖα τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου κυριαρχεῖ ὁ κλῆρος, ὅπου δηλαδὴ ἡ παιδαγωγία εἶναι εἰς χεῖρας τῶν ἱερέων, κατ' ἐξοχὴν ναυαγεῖ τὸ σχολεῖον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς μορφώσεως τοῦ ἤθους, τῆς καταπολεμήσεως τῶν προλήψεων, τοῦ πολέμου κατὰ τῆς ἐγκληματικότητος. Ἁπλῆ ἐπισκόπησις τῶν νοτιοϊταλικῶν λαῶν, τοῦ λαοῦ τῆς Σικελίας, τοῦ ἱσπανικοῦ, ὅπου ἀπὸ τῆς ἕδρας τοῦ δημοδιδασκάλου σύρεται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἡ ζώνη τοῦ Ἰησουΐτου, ἀπ' αἰώνων καὶ μέχρις ἐσχάτων, θέλει παρασχεῖ τὴν εἰκόνα λαῶν βυθισμένων εἰς τὰς προλήψεις, εἰς πλεῖστα ἀπὸ παραδόσεως κοινωνικὰ ἐλαττώματα καὶ εἰς παντὸς εἴδους ἀπὸ κληρονομικότητος ἐγκληματικὴν ῥοπήν, καθ' ὧν πάντων οὐδόλως ἠθέλησεν ἢ οὐδόλως ἠδυνήθη νὰ ἀντιδράσῃ ἡ κληρικὴ παιδαγωγία.

Κατ' αὐτὴν ὁ διδάσκαλος ἀπευθύνεται πρὸς τὰς ἀπαλὰς τῶν παίδων ψυχὰς καὶ κυριαρχεῖ τούτων δι' ἐπιβολῆς εἴδους σεβασμοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ ὀρθοτέρα προσωνυμία εἶναι ὁ φόβος. Ἡ κληρικοδιδασκαλία δὲ τοῦ εἴδους τούτου, ἡ παριστῶσα τὸν ἀνθρώπινον βίον ὡς ὁδοιπορίαν ἁπλῶς διασχίζουσαν κοιλάδα κλαυθμῶνος οὐδαμῶς ἐνδιαφέρεται εἰς τὸ νὰ μορφώνῃ πολίτας εὐτυχεῖς διὰ τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς πρὸς τὸν πλησίον ἀφοσιώσεως, πολίτας ἐλευθέρους προπαιδευομένους πρὸς τὰ μέλλοντα καθήκοντα αὐτῶν ἐν τῇ πολιτικῇ κοινωνίᾳ, τῆς ὁποίας ὁ κληρικὸς διδάσκαλος εἶναι ξένος, ἂν οὐχὶ πολέμιος, ὡς πολλάκις συμβαίνει. Ὁ κληρικὸς διδάσκαλος πολεμεῖ μόνον τὸ ἁμάρτημα ἀπὸ τῆς θρησκευτικῆς αὐτοῦ ἐννοίας καὶ τὸ πολεμεῖ ἀποκλειστικῶς διὰ τοῦ τρόμου τῶν ποινῶν τοῦ μετὰ θάνατον βίου. Εἰς ἐπίμετρον ὁ κληρικὸς διδάσκαλος δὲν οἰκειοῦται ποτὲ πρὸς τὸν μικρὸν ἄνθρωπον, τοῦ ὁποίου τὴν παιδαγωγίαν τῷ ἀναθέτουσι τυφλώττουσαι ἢ ὑπεράγαν ἀσθενεῖς πολιτεῖαι, ἀλλ' ἐπιβάλλεται πρὸς αὐτὸν διὰ τοῦ δέους καὶ τοῦ τρόμου. Τὸ δὲ παιδίον κατ' ἐφαρμογὴν ἐπιβλητικωτάτου καὶ ἐν τῷ ἠθικῷ ὅσῳ καὶ ἐν τῷ φυσικῷ κόσμῳ νόμου, τοῦ νόμου τῆς ἀντιδράσεως, εὐθὺς ὡς ἀπαλλαγῇ τοῦ μελανείμονος διδασκάλου, ἀποπτύει, ὡς κατόπιν ἐσωτερικῆς ἐπαναστάσεως, καὶ τὰ διδάγματα αὐτοῦ.

Ἡ ἐξήγησις τῆς τελείας ἀποτυχίας τοῦ κληρικοῦ σχολείου ἠδύνατο νὰ παρασύρῃ ἡμᾶς μακράν, εὐτυχῶς ὅμως ἀποβαίνει ὅλως περιττὴ ἐπὶ τοῦ ἀπασχολοῦντος ἡμᾶς θέματος, διότι πανταχοῦ ἡ στατιστικὴ ἀπέδειξεν ὅτι ἡ κληρικὴ παιδαγωγία ὄχι μόνον δὲν καταπολεμεῖ τὴν πρὸς τὴν ἐγκληματικότητα ῥοπήν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπαυξάνει, καλλιεργοῦσα τὴν στασιμότητα ὡς καὶ τὴν διαιώνισιν τοῦ κράτους τῶν προλήψεων.

Τὴν παρεκβατικὴν ταύτην ἀνάπτυξιν ἐπεχειρήσαμεν, ὅπως καταδείξωμεν ὁποία κατάκτησις κοινωνικὴ πρὸς ἐπίτευξιν ἀληθοῦς παιδαγωγίας, μορφωτικῆς τοῦ ἤθους καὶ ἀποτρεπτικῆς ἀπὸ πράξεων ἀσυμβιβάστων πρὸς τὰ καθήκοντα ἐλευθέρων πολιτῶν εἶναι ἡ ἐκλαΐκευσις τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἄνευ τῆς παρεκβάσεως ἡμῶν ταύτης ἤθελε λανθάνει ἡ αἰτία τῶν κάτωθι παρατιθεμένων στατιστικῶν φαινομένων τῆς ἐγκληματικότητος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐν Γαλλίᾳ, τόσων εὐοιώνων καὶ τόσων εὐφροσύνων, ἀποδεικνυόντων δὲ κατὰ τρόπον, οὕτως εἰπεῖν, μα-

θηματικόν, τὴν προληπτικὴν τοῦ ἐγκλήματος ἐπίδρασιν ὑγιοῦς παιδαγωγίας.

Διότι μόλις ἀπὸ εἰκοσαετίας περίπου, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, λειτουργεῖ καθ' ἅπασαν τὴν Γαλλίαν ὑποχρεωτικῶς ἡ λαϊκὴ παιδαγωγία.

Ἔκτοτε ῥυθμίζει τὰς ψυχὰς τῶν πολιτῶν τοῦ μέλλοντος, πολίτης ἐπίσης διδάσκαλος, ἀποκομίζων τὰ ἐφόδια τῆς ὑγιοῦς παιδαγωγίας τῶν ἐπίσης λαϊκῶν γαλλικῶν διδασκαλείων, ἀντὶ τῶν πάλαι σεμιναρίων. Διδάσκαλος οὐχὶ τύραννος, ἐπισείων πρὸ τῶν ἐμφόβων ὀφθαλμῶν τοῦ παιδίου τὸ κομβολόγιόν του, τὸ μέλαν ῥάσον του καὶ τῆς κολάσεως τὸ ἔρεβος, ἀλλὰ φίλος, ἀδελφὸς πρεσβύτερος ἢ πατήρ, οἰκειούμενος πρὸς τοὺς μαθητάς του· καλλιεργῶν τὸ σπέρμα ὅλων τῶν ἀρετῶν καὶ ὅλης τῆς ἰσχύος, τῆς ὁποίας ἔχουν ἀνάγκην ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ βίου, ῥυθμίζων, χωρὶς νὰ τὴν πολεμῇ, τὴν φαιδρότητά των καὶ ἐξοικειῶν αὐτοὺς πρὸς τὴν γνῶσιν τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἀποτελέσματά του καὶ τὴν καταστροφὴν τὴν ὁποίαν ἀποδίδει εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος τὸ θεραπεύει καὶ τὸ ἐγκολποῦται. Ἔκτοτε εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν καθηκόντων τῶν Γάλλων δημοδιδασκάλων πρωτίστην κατέχει θέσιν ὁ προληπτικῶς διεξαγόμενος πόλεμος κατὰ πάσης κοινωνικῆς παρεκτροπῆς καὶ ἰδίᾳ κατὰ τῆς ἐγκληματικότητος.

Ποῖοι δὲ ὑπῆρξαν οἱ καρποί;

Καρποὶ ἀπαράμιλλοι, τοὺς ὁποίους ἐξαγγέλλουν εὐγλώττως οἱ ἀριθμοὶ τῆς στατιστικῆς, ἀποδεικνύοντες, ὅτι ἡ ἀνήθησις μιᾶς κοινωνίας, ἡ ἀνακάθαρσις καὶ ἡ ἀπολύμανσις αὐτῆς εἶναι ἔργον τῆς ὑγιεινῆς τῆς παιδαγωγίας ἐφηρμοσμένης ἐπὶ μιᾶς γενεᾶς.

Διότι, ἐνῷ γενικῶς μέχρι πρό τινος ἡ στατιστικὴ ἐν Γαλλίᾳ κατεδείκνυεν ὡς πρὸς πάσας τὰς ἡλικίας ἄνευ διακοπῆς καὶ ἄνευ κυμάνσεων προϊοῦσαν αὔξησιν τῆς ἐγκληματικότητος, τὴν αὔξησιν δὲ ταύτην ἠκολούθει κατὰ πόδας καὶ ἡ μεγάλη κατηγορία τῶν ἐφήβων καὶ παίδων ἐγκληματιῶν, οἵτινες ἐπίσης ἐπολλαπλασιάζοντο, αἴφνης ἀπὸ τοῦ 1893 συμβαίνει τὸ ἑξῆς θαυμαστόν·

Αἱ ἡλικίαι αἱ ὥριμοι, αἱ ἡλικίαι αἱ μὴ ὑποβληθεῖσαι εἰς τὴν λαϊκὴν παιδαγωγίαν, οἷα ἐρρυθμίσθη ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἐξακολουθοῦν παρουσιάζουσαι καὶ μέχρι τοῦ 1897, εἰς ὃ φθάνουσι τὰ τελευταῖα στατιστικὰ πορίσματα, προϊοῦσαν αὔξησιν τῆς ἐγκληματικότητος, ἐνῷ ἀπ' ἐναντίας μόνα τὰ ἐγκλήματα τῶν ἐφήβων καὶ τῶν παίδων παρουσιάζουσι σταθερὰν ἐλάττωσιν.

Τίς ἡ αἰτία τῆς ἀντιθέσεως ταύτης;

Ἀναντιρρήτως ἡ ἐπίδρασις τῆς ὑγιοῦς παιδαγωγίας· διότι μόνη ἡ γενεὰ ἐφ' ἧς ἐνοφθαλμίζεται αὕτη παρουσιάζει ὀλιγώτερα κρούσματα ἐγκληματικότητος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ παρελθόν, ἐνῷ αἱ λοιπαὶ ἡλικίαι ἀκολουθοῦν ἀμεταπτώτως τὴν πρὸς τὰ ἄνω ῥοπήν.

Εἶναι δὲ χαρακτηριστικόν, ὅτι ἡ ἐλάττωσις τῆς ἐγκληματικότητος κερδαίνει ἔδαφος, ἐφ' ὅσον προάγονται εἰς ἡλικίαν οἱ τυχόντες τῆς λαϊκῆς ἐκπαιδεύσεως. Διὰ τοῦτο τελευταῖον δηλαδὴ ἀπὸ τοῦ 1894 καὶ ἡ ἡλικία ἡ ἀπὸ τοῦ 16 - 21 ἔτους ἐσημειώθη δι' ἐλαττώσεως τῆς ἐγκληματικότητος σταθερᾶς μέχρι σήμερον, ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ 1894, καθ' ὃ ἐσημειώθησαν 554 ἐγκληματικαὶ πράξεις τῆς ἡλικίας ταύτης, ἐν σχέσει πρὸς 673 τοῦ 1893.

Τὴν δὲ ἐλάττωσιν τῆς ἐγκληματικότητος τῶν κάτω τοῦ 16ου ἔτους τῆς ἡλικίας παρουσιάζουν κατὰ τὴν τελευταίαν πρὸ τοῦ 1897 πενταετίαν αἱ ἀναλογίαι τῶν ἑξῆς ἀριθμῶν· 35 - 33 - 32 - 27 - 25.

Ἐξαίρουν ἐν Γαλλίᾳ τοὺς ἀριθμοὺς τούτους μεθ' ὑπερηφανείας διὰ τὴν δημοτικὴν αὐτῶν ἐκπαίδευσιν πολὺ δικαιολογημένης καὶ παροτρύνουν τοὺς ἁρμοδίους εἰς τελειοτέραν ἔτι συστηματοποίησιν τῆς ἐν τοῖς διδασκαλείοις παιδεύσεως τῶν δημοδιδασκάλων, ἐπὶ τοῦ τόσον ὑψηλοῦ εἰδικοῦ τούτου προορισμοῦ αὐτῶν, δι' οὗ καλοῦνται ὅπως, ὑγιεινολόγοι τῶν κοινωνιῶν, ἀντικαταστήσωσι κατὰ τὸ ἐφικτὸν τοὺς ἐγχειρητάς, δηλαδὴ τοὺς εἰσαγγελεῖς καὶ τοὺς δικαστάς, ἐλαττοῦντες τὴν τροφὴν τῶν ποινικῶν δικαστηρίων.

Δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι παρ' ἡμῖν, οἱ ὁποῖοι δυστυχῶς κατέχομεν τὴν πρώτην γραμμὴν ἐν τῇ διεθνεῖ στατιστικῇ τῆς ἐγκληματικότητος, θέλει κατανοηθῇ ἡ ἀνάγκη, ὅπως ὁ δημοδιδάσκαλος ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῆς ἐγκληματικῆς ῥοπῆς δι' ἐργασίας συστηματικῆς. Πρὸς τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι βεβαίως ἐπαρκεῖς αἱ δι' ἐγκυκλίων διαταγῶν ὑποδείξεις, ἀλλ' ἀπαιτεῖται εἰδικὴ καὶ συστηματικὴ ἐν τοῖς διδασκαλείοις ἐπὶ τούτῳ παρασκευή.

Ε***

Η ΛΑΪΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ
ΕΙΣ ΣΟΥΗΔΙΑΝ

Πέρυσι τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας εἰς Σουηδίαν διωργάνωσεν ἔκθεσιν παιδαγωγικήν. Ἐπισκεφθεὶς τότε τὴν Στοκχόλμην ὁ διαπρεπὴς Ἑλβετὸς Ἐδουάρδος Σεκρετάν, ὁ διευθυντὴς τῆς πασιγνώστου «Ἐφημερίδος τῆς Λωζάνης», ἐδημοσίευσεν εἰς δύο φύλλα τῆς ἐφημερίδος του τὰς *Ἐντυπώσεις* του. Τὰς ἐντυπώσεις ταύτας ἐνόμισα σκόπιμον νὰ φέρω εἰς γνῶσιν τῶν παρ' ἡμῖν ἀσχολουμένων περὶ τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἰδίως σήμερον ὅτε φαίνεται ἐπικρατοῦν ῥεῦμα

μεταρρυθμίσεως πρὸς ἀνόρθωσιν τῶν διαφόρων κλάδων τῆς δημοσίας ὑπηρεσίας, συμπεριλαμβανομένου εὐτυχῶς καὶ τοῦ τῆς παιδείας.

Ἰδοὺ αἱ «ἐκ Σουηδίας ἐντυπώσεις» τοῦ λογίου Ἑλβετοῦ:

«Ὁμιλῶ περὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων· ἡ κλασικὴ καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐκπαίδευσις προήχθησαν μεγάλως εἰς Σουηδίαν, ὡς μαρτυρεῖ ἡ λάμψις τῶν ἀρχαίων της Πανεπιστημίων. Ἀλλὰ ὄχι ὀλιγώτερον προήχθη καὶ ἡ λαϊκὴ ἐκπαίδευσις.

Εἰς τοὺς διεθνεῖς στατιστικοὺς πίνακας ἡ Σουηδία κατέχει τὸν πρῶτον βαθμὸν ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν γνωριζόντων τὴν ἀνάγνωσιν. Κατὰ τὸ 1896 ἐπὶ τῶν στρατολογηθέντων 25,743 ἀνδρῶν, μόνον 44 ἠγνόουν τὴν ἀνάγνωσιν καὶ 161 τὴν γραφήν.

Διὰ τίνων μέσων ἡ Σουηδία κατώρθωσεν ἀπολήξῃ εἰς τοιαῦτα ἀποτελέσματα, ὑπερνικῶσα ὅσας δυσκολίας παρέχει πρὸς ἐξάπλωσιν τῶν σχολείων ἡ διασπορὰ τοῦ πληθυσμοῦ της καὶ τοῦ κλίματος ἡ δριμύτης;

Ἂς ἴδωμεν ἐν πρώτοις ὁποῖος ὁ γενικὸς ὀργανισμός:

Ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν. Οἱ Σουηδοί, ἐμμένοντες εἰς τὰς πατρικὰς παραδόσεις, δὲν ἀπεβλέψαν, ὡς ἀλλαχοῦ, εἰς τὸν χωρισμὸν τῆς θρησκείας ἀπὸ τοῦ σχολείου. Ὄχι μόνον διδάσκεται εἰς τὰ σχολεῖα των ἡ ἱερὰ ἱστορία, ἡ λουθηρανὴ κατήχησις καὶ ἡ ψαλμῳδία τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαυίδ, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑκάστην πρωΐαν ἡ προσευχὴ προηγεῖται τῶν μαθημάτων. Οἱ Σουηδοὶ ἐμφοροῦνται τῆς ἰδέας ὅτι τὸ σχολεῖον πρέπει ν' ἀπεβλέπῃ εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ παιδός, ὅσον καὶ εἰς τὴν διάνοιαν του.

Πᾶσα ἐκκλησιαστικὴ ἐνορία συγκροτεῖ σχολικὴν περιφέρειαν. (Αἱ μεγάλαι πόλεις ἔχουν διάφορον τοπικὸν ὀργανισμόν) Εἰς ἑκάστην περιφέρειαν ὑπάρχει σχολικὴ ἐφορεία, προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ ἐφημερίου καὶ ἐκλεγομένη ὑπὸ τῆς ἐνοριακῆς συνελεύσεως. Αἱ γυναῖκες ἔχουν δικαίωμα ψήφου, εἶναι δὲ καὶ ἐκλέξιμοι ὡς μέλη τῆς ἐφορείας. Ἡ ἐνοριακὴ συνέλευσις ἐκλέγει τὸν δημοδιδάσκαλον ἐκ τριῶν ὑποψηφίων, τοὺς ὁποίους προτείνει ἡ σχολικὴ ἐφορεία μετὰ τὴν ἐξέλεγξιν τῶν τίτλων καὶ τῶν προσόντων αὐτῶν. Κατὰ τὸν νόμον ὁ δημοδιδάσκαλος ὀφείλει νὰ προσαγάγῃ ἀποδεικτικὰ περὶ τῆς εὐσεβείας, τῆς ἀψόγου διαγωγῆς του, περὶ τοῦ ἤθους, πρὸς δὲ καὶ περὶ τῆς πραότητος καὶ τῆς ὑπομονῆς, τῶν ὁποίων ἔχει ἀπαραίτητον ἀνάγκην ὁ ἀναλαμβάνων τὴν διδασκαλίαν τῶν παίδων. Ἀπαιτεῖται πρὸς τούτοις παρὰ τοῦ ὑποψηφίου δημοδιδασκάλου δίπλωμα μαρτυροῦν ὅτι ἐφοίτησεν ἐπιτυχῶς εἰς Διδασκαλεῖον. Πρέπει δέ, κατ' ἐλάχιστον ὅρον, νὰ συνεπλήρωσε τὸ 21ον ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Ἡ δικαιοδοσία τῶν Σχολικῶν ἐφορειῶν εἶναι εὐρεῖα. Αὗται διευθύνουν πράγματι τὸ σχολεῖον καὶ εἶναι ἀπ' εὐθείας ὑπεύθυνοι διὰ τὴν πορείαν του. Ἔχουν τὸ δικαίωμα τοῦ παύειν τὸν δημοδιδάσκαλον, ἐὰν δὲν ἐκτελῇ τὰ καθήκοντά του πρεπόντως, ἀποφασίζουν δὲ περὶ τῆς ἐγγραφῆς καὶ τῆς ἀποφοιτήσεως τῶν μαθητῶν. Ἡ φοίτησις εἰς τὰ σχολεῖα εἶναι ἀναγκαστικὴ ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου ἔτους μέχρι τοῦ δεκάτου τετάρτου, ἀλλ' ἡ ἐφορεία δύναται νὰ παρατείνῃ τὸ ὅριον καὶ πέραν τοῦ ἑβδόμου ἔτους διὰ τὴν εἰς τὸ σχολεῖον κατάταξιν παίδων σωματικῶς ἀσθενῶν ἢ καὶ βραδείας διανοητικῆς ἀναπτύξεως, καθὼς ἐπίσης δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν πρὸ τοῦ δεκάτου τετάρτου ἔτους ἀποφοίτησιν μαθητῶν ἀνεπτυγμένων, ἢ νὰ παρατείνῃ τὴν εἰς τὸ σχολεῖον διαμονὴν τῶν μὴ ἀποκτησάντων καὶ μετὰ τὸ 14ον ἔτος τὰς ἀπαιτουμένας γνώσεις.

Αἱ σχολικαὶ ἐφορεῖαι ἐπιβλέπουν δικαιωματικῶς τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα καὶ τὴν κατ' οἶκον παίδευσιν, δύνανται δὲ νὰ ὑποβάλλουν εἰς ἐξέτασιν καὶ ἔλεγχον καὶ τοὺς μὴ φοιτῶντας εἰς τὸ δημόσιον σχολεῖον παῖδας.

Ἑκάστη σχολικὴ ἐφορεία ἀποστέλλει κατ' ἔτος ἔκθεσιν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον τῆς οἰκείας περιφερείας, ἐκφραζουσα τὰς περὶ βελτιώσεως εὐχάς της. Ὁ δὲ Ἐπίσκοπος ἐπιβλέπει τὰς ἐφορείας, ἐξασκεῖ ἐπ' αὐτῶν ὡρισμένην δικαιοδοσίαν καὶ ὑποβάλλει ἐπίσης κατ' ἔτος ἔκθεσιν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν. Ἡ δὲ Κυβέρνησις, ἐπὶ τέλους, ἐξασκεῖ τὴν ἀνωτάτην ἐν γένει ἐποπτείαν διὰ τριάκοντα περίπου ἐπιθεωρητῶν. Οὗτοι δὲν εἶναι καθ' ἑαυτὸ δημόσιοι ὑπάλληλοι, ἀλλ' ἄνδρες ἔχοντες τὰ ἁρμόδια προσόντα πείρας καὶ μαθήσεως, διορίζονται δὲ ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ διὰ περίοδον χρόνου, πενταετῆ συνήθως.

Ἡ ἐφορεία προσλαμβάνει ἀναγκαστικῶς εἰς τὸ δημόσιον σχολεῖον τοὺς παῖδας, ὅσοι δὲν διδάσκονται ἐπαρκῶς εἰς ἰδιωτικὰ σχολεῖα ἢ κατ' οἶκον. Κατὰ τὸ 1895 ἐξ ὅλων τῶν παίδων τοῦ Σουηδικοῦ Κράτους τὰ 85 τοῖς ἑκατὸν ἐφοίτησαν εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα. 2.8 τοῖς ἑκατὸν ἔμειναν ἄνευ διδασκαλίας διὰ λόγους ποικίλους, οἱ δὲ λοιποὶ ἐφοίτων εἰς ἰδιωτικὰ σχολεῖα. Ὁ νόμος ἐφαρμόζεται αὐστηρῶς εἰς τοὺς γονεῖς καὶ κηδεμόνας. Οἱ ἀμελοῦντες τὴν μόρφωσιν τῶν παίδων προσκαλοῦνται κατὰ πρῶτον ἐνώπιον τοῦ ἐφημερίου πρὸς ἐπίπληξιν. Ἐὰν τοῦτο δὲν φέρῃ ἀποτέλεσμα, ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἐπίπληξις ὑπὸ τῆς Ἐπισκοπικῆς ἀρχῆς. Μετὰ δὲ τοῦτο, κατόπιν ἐκθέσεως τῆς Σχολικῆς ἐφορείας, οἱ ἀμελούμενοι ὑπὸ τῶν γονέων ἢ κηδεμόνων των παῖδες παραδίδονται εἰς τρίτους, ἐπιφορτιζομένους

τὰ τῆς ἀνατροφῆς των, τῇ δαπάνῃ τῶν ἀναξίων γονέων ἢ κηδεμόνων. Ἐὰν οἱ γονεῖς στερῶνται τῶν μέσων πρὸς διατροφὴν καὶ ἐνδυμασίαν τῶν τέκνων των, ἀναλαμβάνει κατὰ νόμον ὁ δῆμος τὴν τοιαύτην δαπάνην.

Ἕνεκα τῆς εἰς μεγάλας ἀποστάσεις διασπορᾶς τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου χώρας, πολλοὶ τῶν παίδων δὲν δύνανται, ἰδίως τὸν χειμῶνα, νὰ ἐπιστρέφουν εἰς τὴν οἰκίαν των χάριν τοῦ μεσημβρινοῦ γεύματος. Οἱ τοιοῦτοι τρέφονται εἰς τὸ σχολεῖον. Τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ εἰς τὰς πόλεις διὰ τοὺς πένητας παῖδας. Ἀλλὰ τὰ σχολικὰ μαγειρεῖα τῆς Σουηδίας δὲν ἐξαρτῶνται ἐξ ἰδιωτικῆς ἀγαθοεργίας· ἀποτελοῦν μέρος τοῦ σχολείου, χρησιμεύουν δὲ καὶ πρὸς διδασκαλίαν. Μαγειρεύουν εἰς αὐτὰ αἱ μαθήτριαι τῶν ἀνωτέρων τάξεων ὑπὸ τὰς ὁδηγίας μαγειρίσσης, ἢ καὶ αὐτῆς τῆς διδασκαλίσσης, μανθάνουν δὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὴν μαγειρικήν, ὥστε διὰ τοῦ πρακτικοῦ τούτου συνδυασμοῦ ἐπιτυγχάνεται σκοπὸς διπλοῦς.

Τὸ Κράτος ἐπίσης προνοεῖ ὑπὲρ τῶν πασχόντων σωματικῶς ἢ διανοητικῶς, ἱδρῦσαν χάριν αὐτῶν σχολὰς εἰδικὰς καὶ παρέχον γενναίαν ἐπιχορήγησιν εἰς ἰδιωτικὰ καταστήματα, ὅπου ἐκ φιλανθρωπίας συνεστήθησαν τοιαῦτα.

Ὑπάρχει εἰς Σουηδίαν Κεντρικὸν διδασκαλεῖον πρὸς μόρφωσιν διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν διὰ τὰ ὑπὸ τοῦ Κράτους ἱδρυθέντα ἑπτὰ σχολεῖα κωφαλάλων. Εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα οἱ μαθητευόμενοι διαμένουν ἐπὶ ὀκταετίαν, ἐξέρχονται δὲ αὐτῶν δυνάμενοι νὰ κερδίζουν ἐντίμως τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ὑπάρχουν καὶ τρεῖς ἰδιωτικαὶ σχολαὶ κωφαλάλων, λαμβάνουσαι ἐπιχορήγησιν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως.

Διὰ τοὺς τυφλοὺς παῖδας ὑπάρχουν πέντε σχολαὶ τοῦ Κράτους. Αἱ δύο ἐξ αὐτῶν εἶναι προκαταρκτικαί. Μετὰ τετραετῆ φοίτησιν μεταβαίνουν οἱ τυφλοὶ παῖδες εἰς τρίτην σχολὴν ἀνωτέραν, ὅπου διδάσκονται τέχνας καὶ ὅπου σχηματίζονται οἱ διδάσκαλοι· ἡ τετάρτη σχολὴ εἶναι δι' ἐφήβους τυφλωθέντας ἐκ τύχης, ἡ δὲ πέμπτη ἱδρύθη ὑπὲρ τῶν τυφλῶν κωφαλάλων.

Διὰ τοὺς μὴ ἐπιδεκτικοὺς διανοητικῆς ἀναπτύξεως παῖδας ὑπάρχουν καθ' ὅλον τὸ Κράτος εἴκοσι σχολαὶ συντηρούμεναι ἢ βοηθούμεναι παρὰ τῆς Κυβερνήσεως. Οἱ ἀπόφοιτοι τῶν καταστημάτων τούτων τοποθετοῦνται εἰς ἐργοστάσια ἢ ἀγροκήπια εἰδικά, ὅπου εὑρίσκουν ἐνασχόλησιν ἁρμοδίαν καὶ βίον τρόπον τινὰ οἰκογενειακόν. Ἐπὶ τέλους εἰς ἑπτὰ σχολεῖα ἢ ἄσυλα τοποθετοῦνται οἱ παῖδες, ὅσοι εἶναι ἀνεπίδεκτοι οἱασδήποτε μαθήσεως. Κατὰ τὸ 1895 ὑπῆρχον εἰς τὰς σχολὰς ταύτας 131 ὑπότροφοι. Οἱ διδάσκαλοι τῶν διαφόρων τούτων καταστημάτων μορφοῦνται εἰς διδασκαλεῖον εἰδικόν, ἱδρυθὲν διὰ συνεισφορῶν, ἀλλὰ συντηρούμενον τῇ ἐπιχορηγήσει τῆς Κυβερνήσεως.

Τοιουτοτρόπως ἡ Σουηδία προνοεῖ ὑπὲρ τῆς δωρεὰν δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως ἁπάντων. Τὸ Κράτος δὲν περιορίζει τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντός του εἰς τὴν ἵδρυσιν σχολείων χάριν τῶν ὑγιῶν τὸν νοῦν καὶ τὸ σῶμα παίδων, ἀλλὰ φροντίζει ἐπίσης περὶ τῶν ἀσθενῶν, περὶ τῶν καχεκτικῶν καὶ περὶ τῶν ἀνεπιδέκτων ἔτι πάσης διανοητικῆς ἀναπτύξεως. Τοῦτο ἀλλαχοῦ δὲν κατορθοῦται. Εἰς αὐτὴν τὴν Ἑλβετίαν ὑπάρχουν 6 - 7000 παῖδες τοιαύτης κατηγορίας, διὰ τοὺς ὁποίους οὔτε σχολεῖα ὑπάρχουν, οὔτε ἡ ἐλαχίστη λαμβάνεται φροντίς.

Κατὰ τὸν νόμον, ἡ ἐτησία σχολικὴ περίοδος διαρκεῖ ὀκτὼ μῆνας, αἱ δὲ καθ' ἡμέραν ὧραι διδασκαλίας ὁρίζονται εἰς πέντε διὰ τὰ νηπιακὰ σχολεῖα καὶ εἰς ἕξ διὰ τὰ δημοτικά, μὲ διακοπὴν μιᾶς ἢ δύο ὡρῶν εἰς τὸ μέσον τῆς ἡμέρας. Ταῦτα γενικῶς, ἀλλὰ τὰς ὥρας τῶν μαθημάτων καὶ τὴν ἐποχὴν τῶν διακοπῶν κανονίζει ἡ ἐνοριακὴ συνέλευσις, ἢ ἡ συνέλευσις ὅλων τῶν κατοίκων ἑκάστης σχολικῆς περιφερείας, τῇ προτάσει τῆς ἐφορείας.

Ἰδοὺ πῶς συγκεφαλαιοῦνται αἱ γενικαὶ ἀρχαὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων βασίζεται ἡ διάδοσις τῆς παιδείας εἰς Σουηδίαν :

«Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας πρέπει νὰ εἶναι τόσον ἡ ἀνάπτυξις τῆς διανοίας ὅσον καὶ ἡ ἀπόκτησις ὡρισμένων γνώσεων καὶ τάσεων. Πρὸς τοῦτο ὁ διδάσκαλος ἀνάγκη νὰ ὁδηγῆται ἐκ τῶν βιωτικῶν περιστάσεων καὶ ἐκ τῆς διανοητικῆς ἰδιοφυΐας τῶν μαθητῶν.

«Οὐδέποτε θὰ ἐπιβάλληται εἰς τὸν μαθητὴν μάθημα οἱονδήποτε ἄνευ προηγουμένης διασαφήσεώς του.

«Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν θὰ παρέχηται εἰς τὸν μαθητὴν εὐκαιρία πρὸς ἀναπόλησιν ὅσων ἐδιδάχθη, θὰ ὁδηγῆται δὲ βαθμηδὸν εἰς τρόπον ὥστε νὰ μανθάνῃ καὶ ν' ἀναπτύσσηται ἀφ' ἑαυτοῦ, κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεών του καὶ τῶν γνώσεων ὅσας ἀπέκτησε.»

Κατὰ τὸν νόμον τὸ πρόγραμμα τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως περιλαμβάνει : τὴν θρησκείαν, τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν, τὴν ἀριθμητικήν, τὴν στοιχειώδη γεωμετρίαν, τὴν γεωγραφίαν, τὴν ἱστορίαν, τὰ στοιχεῖα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τὴν ἰχνογραφίαν, τὴν ᾠδικήν, τὴν γυμναστικὴν καὶ τὴν κηπουρικήν. Ἀλλ' ὁ νόμος ἐπιτρέπει εἰς τὰς σχολικὰς ἐφορείας τὴν ἀνάπτυξιν ἢ τὸν περιορισμὸν τῶν διαφόρων τούτων κλάδων τῆς διδασκαλίας ἀναλόγως τῶν τοπικῶν περιστάσεων, αἱ ὁποῖαι φυσικῷ τῷ λόγῳ δὲν εἶναι αἱ αὐταὶ εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰς ἐξοχάς.

Ἐξετάσεις πρὸς προβιβασμὸν ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν δὲν γίνονται. Ὁ μαθητὴς ὑποβάλλεται μόνον εἰς ἐξέτασιν ἀποφοιτήσεως, ἐὰν δὲ τὴν διέλθῃ εὐδοκίμως, λαμβάνει τὸ δίπλωμά του μὲ τὸ δικαίωμα ἐγγραφῆς εἰς ἀνωτέραν σχολήν. Ὁ ἀποτυχὼν εἰς τὰς ἐξετάσεις παραμένει εἰς τὸ σχολεῖον. Ἀλλ' ἡ ἐφορεία δύναται κατ' ἐξαίρεσιν νὰ δίδῃ δίπλωμα ἀποφοιτήσεως εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην νὰ πορίζωνται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, ἢ εἰς τοὺς ἀνεπιδέκτους περαιτέρω ἀναπτύξεως, ἐὰν ἀπέκτησαν τὰς γνώσεις τοῦ λεγομένου προγράμματος *minimum*. Τοῦτο περιλαμβάνει τὴν θρησκείαν, τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἁπλῆν ἀριθμητικὴν ἄνευ τῶν κλασμάτων.

Οὕτω λοιπὸν οἱ νεαροὶ Σουηδοὶ ἐξέρχονται τοῦ δημοτικοῦ σχολείου κατὰ τὸ 14ον ἔτος τῆς ἡλικίας των, — ἐνωρίτερον ἐὰν ἐκμάθουν ὅσα ἐντὸς αὐτοῦ διδάσκονται,—βραδύτερον δὲ ἐὰν ἐξ ἀμελείας ἢ ἀνικανότητος δὲν ἀποκτήσουν ἐγκαίρως τὸ δίπλωμά των. Ἀλλὰ καὶ οὕτω δὲν τελειώνει δι' αὐτοὺς τὸ Σχολεῖον, οὔτε παύει ἡ φροντὶς πρὸς αὔξησιν τῶν γνώσεών των, εἰς τρόπον ὥστε νὰ γείνουν ἐργάται καὶ τεχνῖται ἐπιδέξιοι. Πρὸς τοῦτο τὸ Σουηδικὸν Κράτος ἵδρυσεν ἢ ἐπιχορηγεῖ καταστήματα διδακτικὰ χάριν τῆς νεολαίας καὶ τῶν δύο φύλων, ἀφοῦ ἐξέλθουν τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου. Τὸ Κράτος ἱδρύει ἢ παρέχει ἐπιχορηγήσεις, καθόσον αἱ πλεῖσται μεταρρυθμίσεις ἢ βελτιώσεις ὀφείλονται εἰς τὴν ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν, ἀντὶ δὲ νὰ ὑποβλέπῃ τὸ Κράτος τοὺς νεωτεριστάς, τοὺς παρακολουθεῖ μετ' ἐνδιαφέροντος, τοὺς συμβουλεύεται, τοὺς ἐνθαρρύνει διὰ χρηματικῆς ὑποστηρίξεως καὶ τοὺς μιμεῖται, ἐν τέλει, γενικεύουσα καθ' ὅλην τὴν χώραν τὰ ἱδρύματα, ὅσα ἰδιῶται ἐθεμελίωσαν ἐπιτυχῶς εἰς ὡρισμένον τι σημεῖον.

Ἀλλὰ ἡ μετὰ τὸ Δημοτικὸν σχολεῖον ἐκπαίδευσις τῆς νεολαίας ὑποδιαιρεῖται ἐξ ἀνάγκης εἰς διαφόρους κατηγορίας. Οἱ Σουηδοὶ ἐννοοῦν κάλλιστα ὅτι δὲν θὰ ἦτο λογικὸν νὰ διδάσκωνται τὰ αὐτὰ πράγματα εἰς τοὺς κατοίκους τῆς ἐξοχῆς καὶ τοὺς τῶν πόλεων. Διὰ τοὺς τελευταίους χρειάζεται σχολὴ ἐπαγγελματικὴ σκοποῦσα τὸν σχηματισμὸν ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν ἐπιδεξίων. διὰ τοὺς χωρικούς, οἱ ὁποῖοι ἀποκτοῦν τὴν πεῖράν των ἀφ' ἑαυτῶν ἐπὶ τοῦ πατρικοῦ ἀγροῦ, ἀνάγκη ἀπ' ἐναντίας νὰ προληφθῇ ὁ κίνδυνος τῆς ἐπαπειλούσης αὐτοὺς διανοητικῆς νωθρείας ἐντὸς τῆς μονώσεως τῆς ἐξοχῆς. [Ἔνθεν ἡ ἵδρυσις δύο εἰδῶν Σχολείου: ἡ ἀνωτέρα Δημοτικὴ σχολὴ διὰ τὰς ἐξοχάς, καὶ ἡ τεχνικὴ σχολὴ διὰ τὰς πόλεις].

Ἡ ἀνωτέρα Δημοτικὴ σχολὴ χρησιμεύει δι' ἀμφότερα τὰ φῦλα τῶν χωρικῶν, σκοπεῖ δὲ ὄχι μόνον νὰ μὴ τοὺς ἀφήσῃ νὰ λησμονήσουν ὅσα ἤδη ἐδιδάχθησαν, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς ἀναπτύξῃ διδάσκουσα «ὅσα ἕκαστος Σουηδὸς πρέπει νὰ γνωρίζῃ διὰ νὰ γείνῃ πολίτης χρήσιμος εἰς τὴν πατρίδα καὶ μέλος νοῆμον τῆς κοινωνίας·» ἡ βάσις τῆς διδασκαλίας ἱστορικὴ καὶ πατριωτική.

Αἱ σχολαὶ αὗται εἶναι ἀνοικταὶ ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρι τοῦ Μαΐου διὰ τοὺς νέους ἡλικίας 18 ἐτῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ Μαΐου μέχρι τοῦ Αὐγούστου διὰ τὰς νεάνιδας ἀπὸ τοῦ 16ου ἔτους. Τὰ μαθήματα δὲν εἶναι ὑποχρεωτικά, οὔτε ὑποβάλλονται οἱ μαθηταὶ εἰς ἐξετάσεις. Οἱ διδάσκοντες πρέπει νὰ ἔχουν δίπλωμα Πανεπιστημίου, ἢ τῆς Γεωργικῆς Σχολῆς, ἢ τῆς Ἀνωτέρας Τεχνικῆς Σχολῆς τῆς Στοκχόλμης. Ἑκάστη σχολὴ ἔχει ἕνα διευθυντήν, ἕνα διδάσκαλον τακτικὸν καὶ δύο εἰδικοὺς διδασκάλους. Τὸ πρόγραμμα περιλαμβάνει τὴν γενικὴν καὶ τὴν Σουηδικὴν ἱστορίαν, τὴν γεωγραφίαν, τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου (instruction civique), τὰ στοιχεῖα τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τὴν Σουηδικὴν γλῶσσαν, τὴν ὑγιεινήν, τὴν ἀριθμητικὴν καὶ γεωμετρίαν, τὴν λογιστικὴν (δημοτικὴν καὶ ἰδιωτικήν), τὴν ἰχνογραφίαν, τὴν καλλιγραφίαν, τὴν ᾠδικὴν καὶ τὴν γυμναστικήν. Εἰς τὸ διὰ τὰς νεάνιδας πρόγραμμα ἡ γεωμετρία καὶ τὸ ἀστικὸν δίκαιον ἀντικαθίστανται δι' ἐργοχείρων, τῆς ραπτικῆς, τῆς ὑφαντικῆς κτλ.

Ὁ διδάσκαλος μετὰ τὸ μάθημά του προβάλλει ἐρωτήματα, συνιστᾷ δὲ πρὸς ἀνάγνωσιν βιβλία ἁρμόδια καὶ προσπαθεῖ νὰ δείξῃ εἰς τοὺς μαθητὰς πῶς νὰ ἐργάζωνται μόνοι των. Τὸ ἑσπέρας γίνονται διαλέξεις ἐπὶ διαφόρων ἀντικειμένων, συζητήσεις μεταξὺ διδασκάλων καὶ μαθητῶν, ἢ ἀναγνώσεις καὶ χορῳδίαι. Εἰς τὰς ἑσπερινὰς ταύτας συναθροίσεις εἶναι δεκτοὶ οἱ κάτοικοι ἐν γένει τοῦ χωρίου. Οἱ μαθηταὶ ἐγγράφονται συνήθως δι' ἓν ἔτος, ἀλλὰ πολλοὶ φοιτοῦν εἰς τὸ σχολεῖον ἐπὶ σειρὰν χειμώνων.

Ὑπάρχουν καθ' ὅλον τὸ κράτος εἴκοσι καὶ ἑπτὰ τοιαῦται σχολαί, αἱ πλεῖσται ἱδρυθεῖσαι ἐξ ἰδιωτικῶν συνεισφορῶν. Ἑκάστη αὐτῶν ἔχει ἴδιον κτίριον, μὲ βιβλιοθήκην καὶ τὰς ἀναγκαίας ἐπιστημονικὰς συλλογάς. Οἱ δῆμοι, οἱ γεωργικοὶ συνεταιρισμοὶ καὶ ἡ Κυβέρνησις δίδουν ἐπιχορηγήσεις πρὸς συντήρησίν των· ἡ τῆς Κυβερνήσεως ἀνῆλθε τῷ 1896 εἰς 92,000 φράγκα. Οἱ δυνάμενοι ἐκ τῶν μαθητῶν καταβάλλουν δίδακτρα ἀπὸ δέκα ἕως ὀγδοήκοντα φράγκα.

Εἰς τὰς 27 σχολὰς ταύτας ἐφοίτησαν κατὰ τὸ 1896 ἑπτακόσιοι πεντήκοντα μαθηταὶ καὶ τετρακόσιαι πεντήκοντα μαθήτριαι· ἡ πρώτη τῶν τοιούτων σχολῶν ἱδρύθη πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν· ἡ βαθμιαία αὔξησίς των, αἱ διδόμεναι ἐπιχορηγήσεις καὶ ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν μαθητῶν, ἀποδεικνύουν τὴν ἐπιτυχίαν καὶ τὸ χρήσιμον τῶν τοιούτων σχολῶν.

Παρεκτὸς τῶν ἀνωτέρων δημοτικῶν σχολείων ὑπάρχουν εἰς Σουηδίαν δύο ἀνώτεραι γεωργικαὶ

σχολαὶ καὶ 23 σχολαὶ γεωργίας πρακτικῆς καὶ θεωρητικῆς.

Ταῦτα διὰ τοὺς κατοίκους τῶν ἐξοχῶν. Εἰς τὰς πόλεις, ὡς εἴπομεν, ὑπάρχουν αἱ ἐπαγγελματικαὶ σχολαί.

Ἐξαιρουμένων τῶν ἀνωτέρων εἰδικῶν τεχνικῶν σχολῶν, ὑπάρχουν 32 ἐπαγγελματικαὶ χάριν τῶν νέων τεχνιτῶν ἀμφοτέρων τῶν φύλων, ἀφοῦ ἐξέλθουν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Αἱ σχολαὶ αὗται εἶναι ἑσπεριναί, ἱδρύθησαν δὲ τῇ ἰδιωτικῇ πρωτοβουλίᾳ καὶ συντηροῦνται δι' ἐπιχορηγήσεων τῶν δήμων καὶ τῆς Κυβερνήσεως· ἡ ἐπιχορήγησις τοῦ Δημοσίου κατὰ τὸ 1896 ἀνῆλθεν εἰς φράγκα 63,000. Οἱ μαθηταὶ καταβάλλουν διδακτρα τριῶν φράγκων καθ' ἑξαμηνίαν.

Τὸ πρόγραμμα τῶν Σχολῶν τούτων περιλαμβάνει, διὰ μὲν τοὺς ἄρρενας, βιοτεχνικὴν ἰχνογραφίαν καὶ κοσμηματογραφίαν, ἀρχὰς πλαστικῆς, ξυλογλυπτικήν, ἐπεξεργασίαν μετάλλων, μηχανικήν, ἀρχιτεκτονικήν, λογιστικήν, ἀριθμητικήν, ἄλγεβραν, τὴν Σουηδικὴν γλῶσσαν καὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας. Ἄλλως, ὡς πρὸς τὰς ἐφηρμοσμένας τέχνας τὸ πρόγραμμα τροποποιεῖται ἀναλόγως τῶν τοπικῶν ἀναγκῶν. Εἰς τὰς νεάνιδας διδάσκεται ἐπίσης ἰχνογραφία, τὸ σχεδιογράφημα, ἡ πλαστική, ἡ ξυλογλυπτική, ἡ κατασκευὴ κυτίων, ραπτική, κέντημα, λογιστική, ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα καὶ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι.

Ἡ μᾶλλον ἀνεπτυγμένη τῶν ἐπαγγελματικῶν σχολῶν, ἡ τῆς Μαλμόης, ἔχει 18 διδασκάλους καὶ 5 διδασκαλίσσας καὶ 900 μαθητάς, εὑρίσκεται δὲ ἐν ἐνεργείᾳ ἀπὸ τῆς 1ης Σεπτεμβρίου μέχρι τῆς 15 Μαΐου. Παρεκτὸς τοῦ γενικοῦ προγράμματος ὑπάρχουν εἰς αὐτὴν τμήματα ἐπιπλοποιίας, οἰκοδομικῆς καὶ μηχανουργικῆς· ὁ δῆμος παρέχει εἰς τὴν σχολὴν ταύτην ἐπίδομα ἐτήσιον φρ. 14,000, ἡ δὲ Κυβέρνησις 5,600, καὶ τὰ δίδακτρα εἰσφέρουν φρ. 4 - 5,000. Τὰ ἐλλείμματα καλύπτονται ὑπὸ ἰδιωτικῶν εἰσφορῶν.

Κατὰ τὸ 1896 εἰς τὰς 32 ἐπαγγελματικὰς σχολὰς ἐφοίτησαν 5,400 μαθηταί, ἐξ ὧν 1,200 νεάνιδες.»

Ὁ λόγιος Ἑλβετὸς δικαίως ἐκθειάζει τὸ σκόπιμον καὶ τὸ πρακτικὸν τοῦ διοργανισμοῦ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς Σουηδίαν. «Τὸ σχολεῖον αὐτόθι, λέγει, ἐφαρμόζεται ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ βίου. Ἀλλαχοῦ τὸ σκοπούμενον εἶναι νὰ δίδουν ὅλοι οἱ διδάσκαλοι τοῦ Κράτους τὸ αὐτὸ μάθημα, τὴν αὐτὴν ὥραν, εἰς ὅλα τὰ σχολεῖα. Εἰς Σουηδίαν ὁ νόμος παρέχει ἐλευθερίαν ὡς πρὸς τὰς λεπτομερείας, εἶναι δὲ αὐστηρὸς μόνον ὡς πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν, τὴν μόρφωσιν δηλαδὴ ἀνδρῶν χρησίμων, δυναμένων νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ δάκτυλά των, ἐργατικῶν, χρηστῶν καὶ εὐλαβῶν. Διαγράφονται προγράμματα γενικά, ἀλλ' οἱ ἐφαρμόζοντες αὐτὰ δύνανται νὰ προσθαφαιροῦν, ἀναλόγως τῶν τοπικῶν ἀναγκῶν καὶ περιστάσεων, διὰ νὰ διδάσκωνται οἱ μὲν νέοι χωρικοὶ πῶς νὰ εὐημεροῦν προσδεύοντες εἰς τοὺς ἀγρούς των, οἱ δὲ υἱοὶ καὶ θυγατέρες τῶν εἰς τὰς πόλεις τεχνιτῶν πῶς νὰ εὐδοκιμήσουν εἰς τὸ ἔργον των ἕκαστος. Ταῦτα δὲ πάντα ἄνευ σχολαστικότητος, ἄνευ κυβερνητικῆς ἐπιβολῆς συστηματικῶν προκαταλήψεων. Ὅπου ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία δίδει ἐπιτυχὲς παράδειγμα πρὸς μίμησιν, τὸ Κράτος παρακολουθεῖ τὸ ἔργον τῶν ἰδιωτῶν, τὸ ἐνθαρρύνει καὶ τὸ ἀποδέχεται· δὲν ἔχει τὴν ἀξίωσιν ὅτι αὐτὸ καὶ μόνον κατέχει τὸ μονοπώλιον τῆς γνώσεως. Χρησιμοποιεῖ πάσας τὰς ἀγαθὰς ἐνεργείας πρὸς γενικὴν ὠφέλειαν, ἀφοῦ ἐξελέγξῃ τὰ ἀποτελέσματά των· ἀλλὰ καὶ τὸν ἔλεγχον ἀναθέτει εἰς ἰδιώτας ἁρμοδίους, ὡς ἐκ τῶν γνώσεων καὶ τῆς πείρας των, πρὸς ἐξάσκησιν τοῦ ἀνατιθεμένου εἰς αὐτοὺς ἔργου, ἄνευ προσκολλήσεως εἰς τὰ τετριμμένα.»

Δ. Βικελας

Ἡ κατωτέρω μελέτη περὶ Καλλιεργείας τῆς προσοχῆς μετεφράσθη ὑπὸ τοῦ κ. Μάρκου Βιαγκίνη καθηγητοῦ ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ ἐν Κατάνῃ τῆς Σικελίας καθηγητοῦ τῆς παιδαγωγίας Σάντε Τζιουφρίδα. Monografie pedagogice (1892). Ὁ Sante Giuffrida εἶνε συγγραφεὺς καὶ καθηγητὴς τῆς παιδαγωγικῆς, Σικελὸς Συνέγραψε δ' εὐδοκίμως πλεῖστα ἔργα ἐπὶ θεμάτων κοινωνικῶν καὶ παιδαγωγικῶν λίαν ἐκτιμώμενα ἐν Ἰταλίᾳ. **Σ. τ. Δ.**

ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ

Οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ ἱκανότης καὶ ἡ εὐρύτης τοῦ νοῦ, οὐδέποτε, ἄνευ προσοχῆς, συλλογίζεται καλῶς.
Genovezi.

Α'

— Πρόσεχε, παιδί μου. Προσέχετε, παιδιά.

Τοὺς κοινοτάτους τούτους τύπους τῆς προτροπῆς ἀκούομεν ἐπαναλαμβανομένους καθ' ἑκάστην καὶ ὑπὸ τῶν γονέων καὶ ὑπὸ τῶν συγγενῶν καὶ ὑπὸ τῶν διδασκάλων, ὅπως οἱ παῖδες ἀποκτήσωσιν ἀσφαλέστερον καὶ πρακτικώτερον μείζονα ἐκ τῶν σπουδῶν αὐτῶν ὠφέλειαν. Οὕτως ὁ κοινὸς νοῦς μαντεύει διὰ φυσικῆς προορατικότητος ὁποῖον εἶνε τὸ ἀληθὲς μυστήριον τοῦ μανθάνειν.

Προσοχή! εἶνε ἡ πρώτη λέξις τοῦ διδασκάλου κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ μαθήματος. — Προσοχή! ἐπαναλαμβάνει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μέχρι τέλους.

Αὐτὴν ταύτην τὴν λέξιν ἀπευθύνομεν σιωπηλῶς πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, ἐπιχειροῦντες νὰ μάθωμεν ἢ νὰ πραξωμέν τι, διότι ἡ προσοχὴ εἶνε οὐσιωδέστατος ὅρος πρὸς ἐπιτυχῆ περάτωσιν πάσης διανοητικῆς ἐργασίας καὶ πάσης πράξεως τοῦ συνήθους βίου.

Ἐντεῦθεν καταδηλοῦται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πόσον ὠφελεῖ τὸν βίον καὶ τὴν πρόοδον τῶν σπουδῶν ἡ ἀπόκτησις ἕξεως τόσον πολυτίμου. Τούτου ἕνεκα ὁ Lock διδάσκει «ἡ μεγάλη τέχνη τοῦ διδασκάλου συνίσταται εἰς τὸ ἐξεγείρειν καὶ εἰς τὸ τηρεῖν τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ». Καὶ ὁ Marion γράφει· «Ὁ σκοπὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως πρέπει νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὸ νὰ καθιστᾷ τὸν παῖδα νοερῶς καὶ ἑκόντως προσεκτικόν». Ἕτερος δὲ παιδαγωγικὸς φιλόσοφος δὲν διστάζει νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι «ἅπασα ἡ τέχνη τῆς ἐκπαιδεύσεως συνίσταται εἰς τὸ νὰ γνωρίζῃ τις νὰ διεγείρῃ τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν».

Εἶνε δὲ βέβαιον ὅτι ἐκεῖνοι οἱ διδάσκαλοι, οἵτινες κατορθοῦσι νὰ τηρῶσι τὴν προσοχὴν ἐγρήγορον μέχρι τέλους τοῦ μαθήματος, διαθέτουσι τὸν λυσιτελέστερον τρόπον τῆς διδασκαλίας, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ μέθοδος, ἣν μεταχειρίζονται κατ' αὐτήν. Δύναταί τις δὲ ἀσφαλῶς νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ἀρίστη μέθοδος διδασκαλίας εἶνε ἐκείνη, ἥτις ἔχει τὴν ἀρετὴν τοῦ τηρεῖν ζωηρὰν τὴν προσοχὴν τῶν παίδων, χειρίστη δὲ ἡ οὐδαμῶς ἐφελκύουσα ταύτην. Ὁ δὲ γνώμων οὗτος εἶνε ἀλάνθαστος, ὅπως ἐκτιμήσῃ τις ἐκ τῶν προτέρων τὴν καλὴν ποιότητα τῆς διδασκαλίας, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶνε αἱ παιδαγωγικαὶ γνώσεις τοῦ διδασκάλου. Δι' ὃ καὶ ἐν Πρωσσίᾳ, καθ' ἃ ἀναφέρει ὁ μέγας Ἀμερικανὸς παιδαγωγὸς Ὁράτιος Μάν, δὲν ἀπονέμεται δίπλωμα εἰς τοὺς ὑποψηφίους διδασκάλους, οἵτινες κατὰ τὴν δοκιμασίαν αὐτῶν δεικνύονται μὴ ἐπιδέξιοι εἰς τὸ ἐφελκύειν τὴν προσοχὴν τῶν παίδων. Καὶ τῷ ὄντι ἡ δοκιμασία αὕτη εἶνε ὑψηλοτέρα πάσης ἄλλης θεωρητικῆς ἐξετάσεως· ὁ ἀποτυγχάνων κατ' αὐτὴν δύναται νὰ γίνῃ διδάκτωρ, εἶνε ὅμως κακὸς παιδαγωγός, καὶ ἄχρηστος ὡς ἁπλοῦς διδάσκαλος.

Τὸ σοφὸν τοῦτο σύστημα, ὅπερ εἶνε τὸ μόνον κριτήριον τῆς δεξιότητος τῶν διδασκόντων, καὶ ἐγγύησις τῆς ἀσφαλείας μεγάλων ἠθικῶν συμφερόντων τῆς τε οἰκογενείας καὶ τοῦ σχολείου, πρέπει νὰ ἐφαρμόζηται μετ' ἀκριβείας πανταχοῦ. Ἄνευ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν τούτων δὲν ἔχομεν ἀσφάλειαν προόδου, πρὸ πάντων δ' εἰς τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν, ἐν ᾗ ἡ τρυφερὰ τῶν παίδων διάνοια δὲν δύναται νὰ ἀναπληρώσῃ τὰ παραπτώματα τῆς παιδαγωγικῆς τέχνης.

Β'

Ἀλλ' ἔλθωμεν εἰδικώτερον εἰς τὸ θέμα.

— Πῶς διεγείρεται ἡ προσοχή, πῶς τηρεῖται, ἤτοι ποία ἡ τέχνη τῆς καλλιεργείας αὐτῆς, πόθεν ἡ πηγὴ τῆς ἀπροσεξίας, καὶ πῶς διορθοῦται; Ἰδοὺ τὰ κυριώτατα θέματα πρὸς λύσιν. Ἀλλὰ πρὶν ἔλθωμεν εἰς ταύτην, ἀνάγκη νὰ προτάξωμέν τινα περὶ τῆς φύσεως τῆς προσοχῆς καθόλου, καὶ ἰδίᾳ περὶ τῆς τῶν παίδων.

Ἡ προσοχὴ κατὰ τὸν Daguet δὲν εἶνε ἢ ἐντονωτέρα τις ἀντίληψις, κατὰ δὲ τὸν Sergi ὁ διάφορος τρόπος τῆς ἀντιλήψεως, δι' ὃ ἀπαιτεῖ πάντοτε ἐκβίασιν τῆς διανοίας ἑκουσίαν ἢ ἀκούσιον, ἐκβίασιν, ἥτις εἶνε μείζων ἢ ἐλάσσων κατὰ τὴν δραστικὴν ἐνέργειαν τῆς διανοίας. Ὅθεν ἡ τελειοποίησις τῆς προσοχῆς εἶνε τελειοποίησις τῆς διανοίας, ἧς αἱ πρόοδοι ἐξαρτῶνται, ὡς ἐκ ποιητικοῦ αἰτίου, ἐκ τῶν προόδων τῆς προσοχῆς.

Ἡ βία, ἣν ἀσκεῖ ὁ νοῦς ἐν τῷ προσέχειν, προέρχεται εἴτε **αὐθορμήτως**, εἴτε καθορίζεται καὶ βασίζεται ἐπὶ τῆς θελήσεως. Ἐκ τούτου ἕπεται κατ' ἀνάγκην ὅτι ὁ νοῦς δύναται νὰ τέρπηται καὶ δελεάζηται ἐν τῇ προσοχῇ, ἀλλὰ δυσκόλως, ἢ μόνον ἐπ' ἐλάχιστον δύναται νὰ καταναγκασθῇ εἰς προσοχήν. Διὰ τοῦτο εἰς διέγερσιν τῆς προσοχῆς οὐδόλως ὠφελοῦσιν οἱ καταναγκαστικοὶ τρόποι· διὰ τούτων ὁ διδάσκαλος δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τὴν σιωπὴν καὶ τὴν ἀκινησίαν τῶν μαθητῶν, οὐδόλως ὅμως τὴν **ἐσωτερικὴν** προσοχήν, ἥτις καὶ μόνη διαρκεῖ, καὶ μόνη εἶνε ὠφέλιμος. ***Ἡ προσοχὴ δὲν ἐπιβάλλεται, κερδίζεται***· ματαίως δὲ οἱ ἀγνοοῦντες τὴν φύσιν αὐτῆς διδάσκαλοι ζητοῦσι διὰ τῆς βίας νὰ ἐπιβάλλωσιν αὐτήν.

Ὁ μελετῶν τὴν φύσιν τῆς προσοχῆς βλέπει ὅτι αὕτη δὲν ἐγείρεται ἢ ὑπὸ τῶν πραγμάτων τῶν κινούντων τὸ ***διαφέρον***· τὰ ἀδιάφορα εὑρίσκουσιν αὐτὴν ἀκίνητον καὶ ψυχράν. Τὸ ὡραῖον, τὸ ἀγαθόν, τὸ ὠφέλιμον διεγείρουσι τὴν προσοχὴν μετὰ μείζονος ἢ ἐλάσσονος ἐντάσεως, κατὰ τὸν βαθμὸν αὐτῶν, καὶ κατ' ἀναλογίαν τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως τῶν παίδων.

Τὴν προσοχὴν ἔτι μᾶλλον ἐφελκύει τὸ **καινοφανὲς** τῶν πραγμάτων· ἀλλὰ τὸ ἐξασκοῦν ἐπ' αὐτῆς μεῖζον γόητρον εἶνε ἡ ***ποικιλία***. Ἀναμφιβόλως δὲ ἀμφότερα τό τε καινοφανὲς καὶ ἡ ποικιλία ἑνούμενα κατὰ τὴν διδασκαλίαν θὰ ἀσκήσωσι μείζονα ἐπὶ τῆς προσοχῆς ἐπίδρασιν.

Ἡ προσοχὴ ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της διεγείρεται πρὸς πᾶν ὅ,τι κινεῖ τὴν ***συμπάθειαν*** εἴτε πράγματα εἴτε πρόσωπα. Δι' ὃ καὶ ὁ διδάσκαλος, ὁ καθιστάμενος ἀηδὴς ἢ ἐπαχθὴς δι' οἱανδήποτε αἰτίαν, οὐδέποτε θὰ ἑλκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν του.

Ἀλλὰ πλὴν τούτων ἡ προσοχή, ἐγγύτερον ἐξεταζομένη, διαφέρει κατ' ἄτομον καὶ διὰ λόγους ***φυσιολογικοὺς*** καὶ διὰ λόγους ***ψυχολογικούς***. Ἡ ἰδιοσυγκρασία, ὁ χαρακτήρ, αἱ κλίσεις τῶν ἀτόμων, ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις καθιστῶσιν αὐτὴν ποικίλην. Ὑπάρχουσί τινες ἔχοντες τὴν προσοχὴν ἀσθενῆ αὐτὴν καθ' ἑαυτήν,

ἕτεροι ἐπιπόλαιον, περιωρισμένην ἢ ἐκτενῆ, ἄλλοι ἔχοντες τὸν νοῦν ἀφῃρημένον, ἄλλοι δ' εὐθετον εἰς ἀντίληψιν. Δι' ὃ κατὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς προσοχῆς ἀνάγκη νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν πᾶσαι αὗται αἱ φυσικαὶ καὶ ἠθικαὶ διαφοραὶ καὶ χρησιμεύωσιν ὡς γνώμων καὶ ὁδηγὸς εἰς τὴν καλλιέργειαν αὐτῆς.

Γ'

Ἐξετάσωμεν ἤδη τὴν προσοχὴν ἐπ' ὀλίγον ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀναπτύξεώς της.

Ἡ προσοχὴ τῶν βρεφῶν δὲν διαφέρει ἀπὸ τῆς τῶν παίδων κατὰ **ποιότητα**, ἀλλὰ κατὰ **ποσότητα**. Ἐννοεῖται δ' ὅτι ὁ βαθμὸς τῆς δυνάμεως αὐτῆς ἐπὶ ἀμφοτέρων εἶνε ἐλάχιστος. Ἐν ἀρχῇ ἐμφανίζεται ἡ ἐν αὐτῇ ἔλλειψις πάσης μονιμότητος, διότι εἶνε ἐντελῶς ἀσθενής. Τοῦτο δὲ διότι ἐλλείπει ἔτι εἰς τὰ βρέφη καὶ τοὺς παῖδας πᾶσα διανοητικὴ ἀνάπτυξις καὶ ἐνέργεια· τοῦτο δὲ τὸ φαινόμενον παρατηρεῖται καὶ εἰς τοὺς εὐήθεις καὶ τοὺς βλᾶκας, εἰς τοὺς φρενοβλαβεῖς, οἵτινες, στερούμενοι οἱασδήποτε πνευματικῆς δυνάμεως, εἶνε ἀνίκανοι νὰ ἐπιβάλωσι θέλησιν εἰς ἑαυτοὺς καὶ προσηλώσωσιν εἴς τι ἀντικείμενον ἢ σκέψιν ἐπ' ἐλάχιστον τὴν προσοχήν των.

Ἑτέρα αἰτία τῆς ἀδυναμίας τῆς προσοχῆς εἰς τοὺς παῖδας εἶνε ἡ ἀσταθεια τῆς βουλήσεώς των, ἥτις ἀδιαλείπτως μεταβάλλεται, οὐδέποτε μένει σταθερά. Τὸ αὐτὸ εὐμεταβλητον ἀπαντᾷ καὶ εἰς τὰ αἰσθήματά των, δι' ὃ καὶ μεταβαίνουσιν ἀπὸ τῆς χαρᾶς εἰς τὴν λύπην, ἀπὸ τοῦ γέλωτος εἰς τοὺς θρήνους μετ' ἐκπληκτικῆς εὐκολίας. Ἡ ἀστάθεια δὲ αὕτη εἶνε εἷς τῶν διακριτικῶν χαρακτήρων τῶν παίδων, εἶνε μάλιστα, ὡς λέγει ὁ Perez, ἀνάγκη τῆς φύσεώς των.

Τρίτη αἰτία τῆς ἀδυναμίας τῆς προσοχῆς ἔγκειται εἰς τὸ εὐκίνητον τῆς φαντασίας των. Οἱ παῖδες ὡς ἐλαφρὰ ψυχάρια περιίπτανται ἐφ' ὅλων τῶν πραγμάτων, μὴ παραμένοντες ἐπ' οὐδενὸς πλειότερον ἢ ὅσον ἡ φιλόπονος μέλισσα ἐπὶ τῶν ἀνθέων. Τοῦτο δ' ἀποδοτέον κυρίως εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην, ἣν αἰσθάνονται τῆς κινήσεως, ἥτις κωλύει αὐτοὺς νὰ ἔχωσι προσοχὴν συνεχῆ καὶ σεβαράν.

Τὰ καταφανέστερα γνωρίσματα τῆς παιδικῆς προσοχῆς εἶνε ἡ ἐπιπολαιότης, ἡ βραχεῖα διαρκεια αὐτῆς, ἡ εὐκινησία. Τὰ λεπτὰ καὶ ὀξέα αἰσθητήρια τῶν παίδων ἐὰν κατὰ βάθος βλέπωσιν, ὀλίγον ὅμως βοηθοῦνται ὑπὸ τοῦ λογικοῦ. Ἐὰν ἀφαρπάζωνται ἐκ τῆς θεωρίας ἀντικειμένου τινός, ἡ προσοχή των διαρκεῖ ὀλίγον καὶ διατρίβει συνήθως περὶ ἀσήμαντα πράγματα.

Συμπεραίνοντες λέγομεν ὅτι οἱ παῖδες εἶνε μᾶλλον ἀφῃρημένοι ἢ προσεκτικοί, μᾶλλον ἀπερίσκεπτοι ἢ ἐσκεμμένοι, μᾶλλον ἀσταθεῖς ἢ σταθεροί· ἔχουσιν, ὡς εἰπεῖν, πτητικὸν τὸν ἐγκέφαλον, ζῶσιν ἐξ ἐντυπώσεων μᾶλλον χαρᾶς ἢ φόβου, περὶ ἃς κινοῦνται, καὶ πρὸς ἃς προσαρμόζουσι τὰς πράξεις των. Εἶνε δ' ἀληθὲς ὅτι εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα πρόκειται οὐχὶ περὶ βρεφῶν ἀλλὰ περὶ παίδων, καὶ ἡ προσοχὴ ὅμως τούτων καίτοι ἀνωτέρα τὴν δύναμιν περιέχει τὰ αὐτὰ ἐλαττώματα.

Δ'

Γνωρίσαντες ἤδη τὴν φύσιν τῆς προσοχῆς καθόλου καὶ κατὰ μέρος δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν τὸν τρόπον τῆς καλλιεργείας αὐτῆς.

Ἡ προσοχὴ τῶν παίδων, ὅσον καὶ ἂν εἶνε παρ' αὐτοῖς ἀσθενὴς καὶ ἀσταθής, πρέπει νὰ ἀσκῆται ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν διανοητικῶν αὐτῶν δυνάμεων. Πρέπει δ' ἡ ἄσκησις αὕτη νὰ τείνῃ εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἧττον ἀσταθῆ, καὶ συντελέσῃ ὅπως βαθμηδὸν ἀποκτήσῃ ὁ παῖς τὴν πολύτιμον ἕξιν τοῦ νὰ ἐπιδίδεται προσηκόντως εἰς τὴν μελέτην τῶν πραγμάτων. Πρέπει δ' ἡ τέχνη ἀκολουθοῦσα λογικὴν μέθοδον καὶ οὐχὶ ἐμπειρικὴν νὰ ὁρίζῃ τὰς ἀσκήσεις οὕτως, ὥστε ἡ προσοχὴ νὰ ἀναπτύσσηται κατ' **ἔντασιν** καὶ ἀποκτᾷ **διάρκειαν**, κατὰ τὰ διαδοχικὰ στάδια τῆς ἀναπτύξεώς της, ἄνευ ὑπερβάσεως τοῦ ὁρίου τῆς πραγματικῆς δυνάμεώς της.

Ἡ **ἐνδελεχής, τακτικὴ καὶ εὐχάριστος** ἐνασχόλησις εἶνε βεβαίως εἷς τῶν καλλιτέρων προφυλακτικῶν τρόπων κατὰ τῶν συνεχῶν ἀφαιρέσεων τῶν μαθητῶν. Ὅταν ἀφίνωνται ἄργοι ἀκολουθοῦσι πάσας τὰς ἰδιοτροπίας, ὧν ἡ διάνοιά των εἶνε λίαν γόνιμος. Δι' ὃ καὶ ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ ἀπασχολῇ τοὺς παῖδας εἰς πάσας τὰς ὥρας τοῦ ἐν τῷ σχολείῳ βίου, ὅπως προλαμβάνῃ τὴν ὁλεθρίαν ἐκείνην χαύνωσιν τοῦ πνεύματος, ἣν γεννᾷ ἡ διανοητικὴ ἀδράνεια· ἐννοεῖται δ' ὅτι καὶ τὰ παίγνια καὶ αἱ διακοπαὶ τοῦ μαθήματος εἶνε ἀντικείμενον ἐνασχολήσεως διὰ τοὺς μαθητὰς ἔν τε τῷ σχολείῳ καὶ ἐκτός.

Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου πρέπει νὰ ἐννοηθῇ καλῶς ὅτι κυριώτατον διὰ τὴν καλλιέργειαν τῆς προσοχῆς εἶνε, ὅτι οὐ μόνον κατὰ τὰς διαδοχικὰς ὥρας τῶν μαθημάτων, ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ὥρας τοῦ μαθήματος οἱ μαθηταὶ πρέπει νὰ ἀσχολῶνται ἐνδελεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως πάντες συλλήβδην, καὶ κατὰ μέρος ἕκαστος, καὶ οὐχὶ ὁτὲ μὲν οὗτος, ὁτὲ δ' ἐκεῖνος, ὡς συνήθως γίνεται. Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τούτου πρέπει ὁ διδάσκαλος νὰ ἀπευθύνηται **συγχρόνως** πρὸς ἅπασαν τὴν τάξιν, καὶ εἶτα νὰ ἐρωτᾷ ἕκαστον κατ' ἄτομον. Ὅταν ὅμως ἔστω καὶ ἐπ' ὀλίγον δὲν τηρῆται ὁ κανὼν οὗτος, ἀλλ' ὁρίζηται ἐκ τῶν προτέρων τίς ὀφείλει νὰ ἀποκριθῇ, ἢ ὅταν ὁ διδάσκαλος ἐνδιατρίβῃ μετὰ τῶν μᾶλλον νοημόνων μαθητῶν, τότε πάντες οἱ λοιποὶ ἐγκαταλελειμμένοι εἰς ἑαυτοὺς οὐδόλως προσέχουσι, καὶ τὸ πλεῖστον τῆς διδασκαλίας παρέρχεται εἰς μάτην.

Ἡ ἐνασχόλησις τῶν μαθητῶν πρέπει ἐν πᾶσι τοῖς μαθήμασι νὰ εἶνε κανονική, καὶ ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένη καὶ διαγεγραμμένη μετὰ πολλῆς ἀκριβείας. Ἐφ' ὅσον εἶνε δυνατὸν τὰ πάντα πρέπει νὰ προβλέπωνται καὶ τείνωσι πρός τινα σκοπόν, οὐδὲν δὲ νὰ ἀφίνηται εἰς τὴν τύχην. Τοῦτο δὲ προαπαιτεῖ τὸ **ὁμοιόμορφον** ἐν τῇ μεθόδῳ τῆς διδασκαλίας ἐν τοῖς σχολείοις, καὶ περὶ τὴν ἐκτέλεσιν λογικὴν **ἀταραξίαν**. Ὅπου δεσπόζει ἡ ἀταξία καὶ ἡ σύγχυσις, ὅπου οὐδὲν γίνεται κατὰ σταθεροὺς κανόνας, ἀλλ' ἀδιακόπως μεταβάλλονται μέθοδοι καὶ συστήματα, ὅπου ἡ διδασκαλία γίνεται κατεσπευσμένως ἄνευ τάξεως, ἐκεῖ κατ' ἀνάγκην θὰ δεσπόζῃ παρὰ τοῖς μαθηταῖς ἡ ἀφαίρεσις τοῦ νοῦ.

Ἐπὶ τέλους ὁ τρόπος τῆς διδασκαλίας πρέπει νὰ εἶνε **τερπνός**. Ἡ ἱκανότης τοῦ διδασκάλου πρὸ πάντων καταφαίνεται εἰς τὴν ἐν τέρψει τήρησιν τῆς προσοχῆς τῶν παίδων, καὶ εἰς τὴν πρόληψιν τῆς ἀνίας καὶ τῆς κοπώσεως. Τέρπεται δὲ ἡ προσοχὴ τῶν παίδων διὰ τῆς καινοφανοῦς παραστάσεως τῆς ὕλης τοῦ μαθήματος καὶ διὰ τοῦ ζωηροῦ τρόπου περὶ τὴν ἔκθεσιν αὐτοῦ, διὰ τῆς γλαφυρᾶς καὶ ἐπαγωγοῦ ἐκφράσεως, διὰ τοῦ γοήτρου τῆς φωνῆς, διὰ τῆς εὐπρεποῦς συμπεριφορᾶς. Προλαμβάνει δὲ τὴν ἀνίαν καὶ τὴν κόπωσιν τῶν παίδων ὁ διδάσκαλος, μὴ ἀποπλανώμενος εἰς μακρολογίας, οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ ὕλη τοῦ μαθήματός του, ἀναλογιζόμενος τὴν διανοητικὴν δύναμιν τῶν μαθητῶν, καὶ μὴ περιστρεφόμενος περὶ τὰ αὐτὰ ἀντικείμενα, καὶ ἀποφεύγων τὴν **μονότονον** διδασκαλίαν.

Ἐν τῶν δραστικωτάτων μέσων πρὸς διέγερσιν τῆς προσοχῆς τῶν παίδων συνίσταται εἰς τὸ παρακινεῖν αὐτοὺς νὰ συναμιλλῶνται ἐνεργῶς πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸν σκοπὸν τῆς σπουδῆς αὐτῶν. Δὲν ὑπάρχει χείριστος τρόπος πρὸς νάρκην τῆς διανοίας τῶν παίδων ἢ τὸ κρατεῖν αὐτοὺς ἀδρανεῖς ἀκροατὰς τῶν λόγων τοῦ διδασκάλου, ἢ τὸ ἐξαναγκάζειν εἰς τὴν ἀπὸ μνήμης μάθησιν, ἀφιεμένων ἀδρανῶν τοῦ νοῦ καὶ τοῦ αἰσθήματος.

Ἕτερος τρόπος ἔμμεσος πρὸς διέγερσιν τῆς προσοχῆς εἶνε ἡ ἐπίδειξις ἡ ἀπτὴ τῆς προόδου, ἥτις γίνεται εἰς τοὺς διαφόρους κλάδους τῶν μαθημάτων. Ὁ διδάσκων ἐπιδεικνύων, κατά τινα τρόπον, εἰς τοὺς μαθητὰς τὸ ὡραῖον σύνολον τῶν γνώσεων, ἃς βαθμηδὸν ἀπέκτησαν, ἀναζωπυρεῖ ἐν αὐτοῖς τὸν πόθον τῆς περαιτέρω μαθήσεως, καὶ ἐνισχύει ἐπὶ μᾶλλον τὴν προσοχήν των.

[Ἕπεται τὸ τέλος].

Η ΚΟΙΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗ.[1]

Ἐν τούτοις ἐνυπάρχει ἴσως δόσις ἀληθείας εἰς τὰ περὶ τούτου διατυπούμενα παράπονα, καθότι ὁ κ. Σόλδαν, διευθυντὴς αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐν Ἁγίῳ Λουδοβίκῳ διδασκαλείου, μὲ διεβεβαίου, ὅτι ἐπῆλθεν ἐπαισθητὴ βελτίωσις εἰς τὴν ὑγείαν τῶν μαθητριῶν του, ἀφότου ἠσπάσθη τὸ σύστημα τοῦ κανονίζειν καὶ ἐν ἀνάγκῃ μετριάζειν τὴν διάρκειαν τῆς κατ' οἶκον μελέτης. Τοῦτο ὅμως πρέπει κυρίως νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἡ νέα Ἀμερικανὶς δὲν ἐργάζεται ὑπερβολικῶς, ἀλλ' ὅτι τὸ εἶδος τοῦ βίου ὅπερ διάγει τὴν καθιστᾷ ἀνίκανον πρὸς διαρκῆ διανοητικὴν ἐργασίαν. Ἐπειδὴ παρατηροῦμεν, ὅτι παρεκτὸς τῶν σπουδῶν αὐτῆς ἀπασχολεῖται οὐ μόνον ἐκ τῶν οἰκιακῶν φροντίδων, περὶ ἃς καταγίνεται μετ' ἐπαινετῆς προθυμίας[2], ἀλλὰ προσέτι καὶ ἐκ τῶν κοινωνικῶν τέρψεων, οἷον θεάτρων, χορῶν, συναυλιῶν, ἅτινα ἀπορροφῶσι μέγα μέρος τοῦ βίου της ἐπὶ ἀναποφεύκτῳ βλάβῃ εἴτε τῶν μελετῶν της, εἴτε τῆς ὑγείας της. Προσθετέον ὅτι παντελῶς σχεδὸν δὲν ἐξασκεῖται σωματικῶς, ὅτι οὐδέποτε σχεδὸν περιπατεῖ πεζῇ καὶ σπανίως διαιτᾶται εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα· προσθετέον πρὸ πάντων τὸ ἀνθυγιεινότατον σύστημα τῆς τροφῆς, ἐν ᾧ πλεονάζουσιν οἱ πλακοῦντες, τὰ γλυκίσματα, ὁ καφὲς καὶ τὰ παγωμένα ποτά, ἐπιφέρον πλείστας ὅσας παθήσεις τοῦ στομάχου καὶ τῶν ὀδόντων, εὐνόητος δὲ τότε ἀποβαίνει ἡ χειροτέρευσις τῆς ὑγείας τῶν Ἀμερικανίδων, αἵτινες ἀδυνατοῦσι νὰ παρακολουθῶσιν ἀκόπως τὴν σειρὰν τῶν μαθημάτων των. Ὥστε ἀναγκαῖος ἀποβαίνει οὐχὶ ὁ περιορισμὸς τῆς μελέτης, ἀλλ' ὁ περιορισμὸς τῶν διασκεδάσεων, σὺν τῇ ἀναπτύξει τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων καὶ τῆς πλήρους μεταβολῆς τοῦ συστήματος τῆς τροφῆς

Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ μικτὰ σχολεῖα· οἱαδήποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ σπουδαιότης τῶν ἐκτεθεισῶν περὶ αὐτῶν ἀντιρρήσεων, οἱ Ἀμερικανοὶ δὲν ἐθεώρησαν αὐτὰς ἐπαρκεῖς. Ἀπ' ἐναντίας ἡ ἐπιμιξία εἰσχωρεῖ βαθμηδὸν εἰς τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν, εἰς τὰ Λύκεια[3], εἰς τὰ Πανεπιστήμια, εἰς τὰ διδασκαλεῖα. Τὸ Λύκειον τῆς Σουωρθμόαρ, ἐπὶ παραδείγματος, περιλαμβάνει τριακοσίους περίπου μαθητὰς καὶ μαθητρίας, διάγον-

[1] Τέλος· ἴδε σελ 186.

[2] Συνήθως ἡ πρεσβυτέρα θυγάτηρ καὶ οὐχὶ ἡ μήτηρ διευθύνει τὸν οἶκον, τηρεῖ τοὺς λογαριασμούς, ἐπιστατεῖ εἰς τὸ γεῦμα, δέχεται τοὺς ξένους κλπ.

[3] Λύκεια κοινῶς ἀποκαλοῦνται τὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἀντιστοιχοῦντα περίπου πρὸς τὰς ἀνωτέρας τάξεις τῶν παρ' ἡμῖν Γυμνασίων. Αἱ κατώτεραι τάξεις ἀναπληροῦνται ὑπὸ εἰδικῶν σχολείων, ἅτινα καλοῦνται *Ἀκαδημίαι*.

τας ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας. Ἀπὸ κοινοῦ ἀκροῶνται τῶν μαθημάτων, ἀπὸ κοινοῦ διασκεδάζουσι κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀναψυχῆς καὶ ἀπὸ κοινοῦ παρακάθηνται εἰς τὴν τράπεζαν. Ἀποτελοῦσιν οὕτως εἰπεῖν μεγάλην οἰκογένειαν καὶ οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ ἐν Εὐρώπῃ οἰκοτροφεῖα. Εἰς πολλὰ Πανεπιστήμια, οἷον τὸ ἐν Μιτσιγάνῃ, ἀριθμοῦν 1500 φοιτητάς, ἐπικρατεῖ σύστημα παρόμοιον. Οἱ φοιτηταὶ ἀμφοτέρων τῶν φύλων δὲν διαιτῶνται ἐν οἰκοτροφίᾳ, ἀλλὰ κατοικοῦσιν ἐν τῇ πόλει κατ' ἀρέσκειαν, γευματίζουσιν ἀπὸ κοινοῦ εἰς τὰ φοιτητικὰ συσσίτια ἢ παρ' οἰκογενείαις καὶ διάγουσιν ὑπὸ ἀτομικὴν αὐτῶν εὐθύνην ἐν πληρεστάτῃ ἐλευθερίᾳ[1]. Πανταχοῦ δὲ καὶ ὁμοθύμως ἀνακηρύσσονται ὡς ἀγαθὰ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ εἴδους τούτου τῆς ἀνατροφῆς. «Νῦν, ὅτε τὸ περὶ κοινῆς ἐκπαιδεύσεως ζήτημα ἐτέθη καὶ αὖθις ὑπὸ ἐξέτασιν, λέγει ἡ τελευταία ἔκθεσις τοῦ Λυκείου τῆς Σουωρθμόρ, τὰ μέλη τοῦ ἐποπτικοῦ Συμβουλίου καθῆκον αὐτῶν ἡγοῦνται νὰ δηλώσωσιν, ὅτι ἡ εἰς τὸ σύστημα τοῦτο ἐμπιστοσύνη των οὐ μόνον δὲν διεσαλεύθη, ἀλλ' ἐνισχύθη ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς δεκατριετοῦς πείρας. Οὐδένα βλέπομεν λόγον, ὅπως χωρίσωμεν τοὺς μαθητὰς εἰς ἰδιαιτέρας τάξεις, φρονοῦντες, ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις, ἡ μὴ ἁρμόζουσα εἰς τὰ δύο φῦλα ἡνωμένα, δὲν θὰ ἦτο ἁρμόζουσα οὐδ' εἰς ἑκάτερον αὐτῶν ἰδιαιτέρως. Θεωροῦμεν δὲ ὅτι ἡ ἐλευθέρα ἐπιμιξία τῶν δύο φύλων ἐν τῷ αὐτῷ σχολικῷ ἱδρύματι[2], ὑπὸ τοὺς ἀναγκαίους περιορισμοὺς καὶ ὑπὸ ἔμφρονα ἐπιτήρησιν, προξενεῖ εὐεργετικωτάτην ἐπίδρασιν.» Ὀφείλομεν οὐχ ἧττον νὰ προσθέσωμεν, ὅτι οἱ σοβαρώτεροι φρονοῦσιν, ὅτι μεγάλα θὰ προέκυπτον ἄτοπα ἐν μικτῷ ἐκπαιδευτηρίῳ ἐκ τῆς ὑπερμέτρου αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν οἰκοτρόφων.

Τὸ σύστημα τῆς κοινῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τοῖς διδασκαλείοις μεγάλως ἤρχισε ν' ἀναπτύσσηται ἀπὸ δωδεκαετίας. Αἱ πλεῖσται τῶν πόλεων ἔχουσιν ἀποκλειστικῶς διδασκαλεῖα θηλέων· μία ἢ δύο μόνον, ὡς ἡ Μιλβώκη (Milwaukee), ἔχουσι τοιαῦτα, δεχόμενα καὶ ἄρρενας μαθητάς. Ἀλλὰ τὰ κατὰ πολὺ πολυαριθμότερα διδασκαλεῖα, τὰ συντηρούμενα ὑπὸ τῶν Πολιτειῶν καὶ τῶν κομητειῶν ἢ καὶ ὑπὸ ἰδιωτικῶν ἑταιρειῶν, εἰσὶ πάντα σχεδὸν μικτά, ἰδίως τὰ ἐν ταῖς Δυτικαῖς Πολιτείαις, ἔνθα καὶ τὰ ἐκ τῆς ἐπιμιξίας ἄτοπα πλέον ἢ ἀλλαχοῦ σπανίζουσι. Καθότι ἐκεῖ δὲν δύναται νὰ γείνῃ λόγος περὶ διαφορᾶς μαθημάτων, ἀφοῦ μαθηταὶ καὶ μαθήτριαί εἰσι προωρισμένοι διὰ τὸ αὐτὸ στάδιον· ὑπὸ ἠθικὴν δ' ἔποψιν θεωρεῖται ὅτι οἱ νέοι καὶ αἱ νεάνιδες, οἵτινες δὲν εἶνε ἱκανοὶ νὰ ὦσιν ἐπαρκῶς ἐγκρατεῖς, δὲν θὰ ἦσαν οὐδ' ἱκανοὶ ν' ἀναλάβωσι μετ' ὀλίγον τὴν διεύθυνσιν σχολείου· διότι πρὶν διευθύνῃ τις τοὺς ἄλλους, δέον νὰ γινώσκῃ νὰ διευθύνῃ τὸν ἑαυτόν του. Διὸ τὰ ἱδρύματα ταῦτα, ἔνθα οἱ πλεῖστοι μὲν τῶν μαθητῶν εἰσι συνήθως ἐσωτερικοί, ἐνῷ οἱ ἄλλοι κατοικοῦσι κατ' ἀρέσκειαν εἰς τὴν πόλιν ἢ εἰς τὰ περίχωρα καὶ οἱ νέοι οἱ ἐξερχόμενοι τοῦ λαϊκοῦ σχολείου συναντῶνται μετὰ διδασκάλων τριακοντούτων ἢ τεσσαρακοντούτων, φοιτώντων πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐκ τῆς ἰδίας πείρας διαγμάτων, ἐφαρμόζεται κατ' ἀπόλυτον συνήθως τρόπον τὸ σύστημα τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς προσωπικῆς εὐθύνης. Παράπονα δέ, κατὰ τὸ φαινόμενον, δὲν προκύπτουσιν ἐκ τῆς τοιαύτης ἐφαρμογῆς.

Οὕτως ἔχει ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ σύστημα τῆς κοινῆς ἀνατροφῆς ἐν Ἀμερικῇ. Ἐφαρμοσθὲν τὸ πρῶτον ἐν τῇ στοιχειώδει ἐκπαιδεύσει, εἰσῆλθε βαθμηδὸν εἰς πάντας αὐτῆς τοὺς βαθμούς, ἀναπτύσσεται ἄνευ ἀνταγωνισμοῦ ἐν ταῖς Δυτικαῖς Πολιτείαις, ὁσημέραι δὲ κατισχύει καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς μᾶλλον συντηρητικαῖς Βορειοανατολικαῖς. Ἐὰν ἡ πρόοδός του ἐξακολουθήσῃ, ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν θὰ ἰσχύῃ ἐν ἁπάσαις ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις. Ἐν ἔτει 1883 τὸ Γραφεῖον τῆς Ἐθνικῆς Ἀγωγῆς ἐδημοσίευσε στατιστικήν, ἐν ᾗ ἐξετίθετο ἡ γνώμη 350 σημαντικῶν πόλεων τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν περὶ τῆς κοινῆς ἐκπαιδεύσεως. 321 ἐφήρμοζον τὸ σύστημα τῆς κοινῆς ἐκπαιδεύσεως, 285 ἐκηρύσσοντο θερμῶς ὑπὲρ αὐτοῦ, 37 δὲ μόνον ἐπεφυλάσσοντο νὰ ἐκφέρωσι γνώμην. Ἐπὶ τῶν 19 πόλεων ἔνθα ὁ πλήρης ἢ ὁ μερικὸς χωρισμὸς τῶν δύο φύλων ἴσχυε, 12 προὐτίμων αὐτὸν ἀπολύτως, ἐνῷ αἱ λοιπαὶ 7 ἐφαίνοντο οὐδέτεραι. Οἱ λόγοι οἱ προβαλλόμενοι ὑπὸ τῶν εὐνοϊκῶς ἀποφαινομένων ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἐκπαιδεύσεως ἦσαν περίπου οἱ αὐτοί. 158 τὴν ἐθεώρουν ὡς ἠθικῶς πλεονεκτοῦσαν, 106 ὡς οἰκονομικωτέραν, 78 ὡς ἄνετον, 59 ὡς φυσικήν, 14 ὡς ἀμερόληπτον, 81 δὲ τὴν διετήρουν ἁπλῶς ὡς ἐκ παραδόσεως ἀποδεκτήν.

[1] «Εἰ καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως, λέγει ὁ κ. Βουϊσσών, ἡ ἐλευθερία αὕτη φαίνεται κινδυνώδης, δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι εἰς πάντα τὰ ζητήματα, τὰ θίγοντα τὴν τιμὴν τῆς γυναικός, ὁ νόμος καὶ τὰ ἀμερικανικὰ ἤθη ἐκ συμφώνου προστατεύουσιν αὐτήν. Ὁ διαφθορεὺς ἢ ὀφείλει νὰ νυμφευθῇ τὴν γυναῖκα, ἣν ἐξηπάτησεν, ἢ ν' ἀποτίσῃ τὸ σφάλμα του διὰ φυλακίσεως καὶ δι' ὑπερογκου προστίμου.» Προσθέτομεν δὲ ὅτι πολλάκις οὐδ' ἡ ἐκλογὴ αὕτη ἐπαφίεται αὐτῷ, διότι ὁ νόμος τοῦ Λύντζ ἀναλαμβάνει ν' ἀποδώσῃ τὸ δίκαιον πρὸ τῆς ἐπεμβάσεως τῆς καθεστηκυίας δικαιοσύνης. Ὁ νέος, ὁ ἁπλῶς ὑποσχεθεὶς γάμον εἰς νεάνιδα, ὑποχρεοῦται νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του, ἢ ἄλλως νὰ πληρώσῃ σημαντικὸν πρόστιμον.

[2] College home. Ἡ ἀμετάφραστος αὕτη λέξις δεικνύει σαφῶς τὴν ἀμερικανικὴν ἰδέαν τοῦ μεταβάλλειν τὸ σχολεῖον εἰς ἀληθῆ οἶκον, εἰς ἄλλο οἰκογενειακὸν ἐνδιαίτημα.

Πρόωρος ἀκόμη τυγχάνει ἡ ὁριστικὴ κρίσις περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῆς κοινῆς ἐκπαιδεύσεως ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἠθῶν τοῦ ἀμερικανικοῦ λαοῦ. Ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι ἡ ἐπίδρασις αὕτη μέχρι τοῦδε ὑπῆρξεν εὐεργετικωτάτη. Δι' αὐτῆς ηὐξήθη παρὰ τοῖς νέοις ἡ ἠθικότης, ἡ γενναιοφροσύνη, ἡ πραότης· δι' αὐτῆς ἀπέκτησαν τὸν σεβασμὸν ἐκεῖνον τὸν ἱππότικὸν πρὸς τὰς γυναῖκας καὶ ἐν γένει πρὸς πάντας τοὺς ἀσθενεῖς, τὸν χαρακτηρίζοντα τὸν Ἀμερικανὸν πασης κοινωνικῆς τάξεως, ἀνευρισκόμενον δὲ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς μᾶλλον ἀξέστοις πληθυσμοῖς τῶν ἀπωτάτων Δυτικῶν Πολιτειῶν· αἱ νεάνιδες δὲ ἀπέκτησαν πλείονα σεβαρότητα καὶ φλέγμα καὶ εὐθυκρισίαν, χωρὶς τὸ παράπαν νὰ ζημιωθῇ ἡ αἰδὼς καὶ ἡ σεμνότης αὐτῶν, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἐπ' ὠφελείᾳ αὐτῶν. Τοῦτο δέον πρὸ πάντων νὰ σημειωθῇ καλῶς, διότι ἐν Εὐρώπῃ ἐπικρατεῖ ἡ ἀντίθετος δοξασία. Ἡ νεαρὰ Ἀμερικανίς, λίαν ἐλευθέρα ἀληθῶς περὶ τὸ λέγειν καὶ τὸ φέρεσθαι, συνηθισμένη νὰ λέγῃ ὅ,τι σκέπτεται καὶ νὰ πράττῃ ὅ,τι θέλει, τηρεῖ οὐχ ἧττον ἐν γένει συμπεριφορὰν σώφρονα καὶ ἀνεπίληπτον, ἀγαπῶσα μὲν τὴν τέρψιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐργασίαν, ἱκανὴ νὰ προφυλάξῃ καὶ νὰ προστατεύσῃ ἑαυτὴν εἰς πᾶσαν περίστασιν, ἥκιστα ἐπιρρεπὴς νὰ καταχρασθῇ τὴν ἀπίστευτον ἐλευθερίαν, τὴν παρεχομένην αὐτῇ ἐκ τῶν νόμων καὶ τῶν ἠθῶν[1]. Αἱ αὐταὶ δὲ ἰδιότητες μεταβεβλημέναι ἀπαντῶσι καὶ παρὰ τῇ ὡρίμῳ γυναικί. Ὅ,τι καὶ ἂν λέγωσιν, αἱ λόγιαι καὶ σχολαστικαὶ κυρίαι εἶνε σπάνιαι ἐν Ἀμερικῇ καὶ μεταξὺ ἀκόμη τῶν γυναικῶν τῶν ἀπαιτουσῶν τὴν ἰσότητα τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καὶ διὰ τὰ δύο φῦλα. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μάλιστα ἡ γυνὴ ἐκέρδησεν ἐκ τῆς κοινῆς ἀγωγῆς, καθότι δύναται μὲν ν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ μικτοῦ σχολείου ἡ παρὰ πολλοῖς τῶν νέων παρατηρουμένη τάσις πρὸς θηλυπρέπειαν ὑπὸ φυσικὴν ἔποψιν, ἐνῷ δύσκολον θὰ ἦτο ν' ἀνευρεθῇ ζημία τις ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας παρὰ ταῖς νεάνισιν[2].

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

[1] Ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ ἡ νεᾶνις δύναται νὰ νυμφευθῇ ἐν ἡλικίᾳ 14 ἐτῶν, ἄνευ τῆς συναινέσεως τῶν γονέων της. Οἰκογενειάρχης τις Ἀμερικανὸς μοὶ ἔλεγεν: «Ἐὰν ἡ θυγάτηρ μου μοὶ ἀναγγείλῃ ὅτι ἐμνηστεύθη, θὰ τῇ ἀπαντήσω: Καλά· καὶ μὲ ποῖον;»

[2] Δύσκολος εἶνε ἡ παραβολὴ μεταξὺ Ἀμερικανῶν καὶ Γάλλων, διότι ὑπάρχει διαφορὰ φυλῆς, θρησκείας καὶ ἠθῶν. Ἀσφαλέστερα στοιχεῖα κρίσεως ὑπάρχουσι διὰ τὴν παραβολὴν τῶν Ἀμερικανῶν πρὸς τοὺς Ἄγγλους. Πρὸς τούτους συγκρινόμενοι οἱ νέοι Ἀμερικανοί, δύνανται νὰ κατηγορηθῶσι κάπως ἐπὶ θηλυπρεπείᾳ. Ἀλλ' αἱ νεάνιδες πιστεύομεν, ὅτι οὐδόλως ζημιοῦνται ἐκ τῆς παραβολῆς.

Ἐννοεῖται, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Ἀμερικανικοῦ λαοῦ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ χώρᾳ καὶ ἰδίως ἐν ταῖς μικραῖς πόλεσι καὶ οὐχὶ περί τινων κατοίκων τῆς Νέας Ὑόρκης, οὓς βλέπομεν ἐν Παρισίοις.

ΑΙ ΖΩΣΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

[Ἐκ τῶν τοῦ Φελλξ Πεκώ].

Ἐν τῇ παρούσῃ ἐπισκοπήσει τῶν ζωντανῶν δυνάμεων φαινόμεθα λησμονοῦντες τὴν δύναμιν, ἣν πρὸ πάντων ἐπικαλοῦνται κοινῶς καὶ ἐξαιροῦσι, τὸν λαόν. Ἀλλὰ διὰ πάντα μὴ ἀρκούμενον εἰς τὰς κοινὰς λέξεις, δῆλόν ἐστιν ὅτι ὁ λαός, τὸ ἐκλογικὸν πλῆθος δὲν ἀποτελεῖ σήμερον δύναμιν ἔχουσαν ἐν ἑαυτῇ τὴν κινητήριον αὐτῆς ἀρχήν, μὴ μεταβαλλομένην κατὰ τὴν φορὰν τῶν περιστάσεων καὶ τῶν πολιτικῶν, οἰκονομικῶν ἢ στρατιωτικῶν συμβάντων, μὴ δουλεύουσαν χθὲς μὲν εἰς τὸν καισαρισμόν, σήμερον δὲ εἰς τὴν φιλελεύθερον δημοκρατίαν καὶ αὔριον εἰς τὸ ἄγνωστον. Ἐπ' αὐτοῦ δὲν δύναταί τις νὰ βασισθῇ ἀπὸ τοῦδε ὡς πρὸς τὴν πρόοδον ἢ τὴν ἀντοχήν. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου δὲν δύναταί τις νὰ παρίδῃ ὅτι αὐτὸς εἶνε ἡ ἀποθήκη τῆς καταμεμερισμένης καὶ ὑπολανθανούσης δραστικότητος καὶ ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ μόνου δύνανται νὰ προκύψωσιν αἱ δυνάμεις τῆς σωτηρίας ἢ τῆς καταστροφῆς. Ἐν ἐλλείψει τῶν παλαιῶν ἀνωτέρων τάξεων, δέον νὰ κατασταθῇ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἡ διευθύνουσα τάξις· καὶ λέγομεν νὰ **κατασταθῇ**, διότι ἀπέχει ἀκόμη ἀπὸ τοῦ νὰ εἶνε ἱκανὸς πρὸς τοῦτο, ἀπερίσκεπτοι δὲ εἶνε ἐκεῖνοι ἐκ τῶν φίλων του, οἵτινες τὸν ἀφίνουσι ν' ἀγνοῇ τὴν ἀρχὴν πάσης φρονήσεως, ἥτις συνίσταται εἰς τὸ «γνῶθι σαυτόν.» Πρέπει, διὰ νὰ εἴπωμεν τὸ πρᾶγμα ἀκριβέστερον, νὰ σχηματισθῇ ἐν αὐτῷ μερὶς ἱκανὴ νὰ τὸν διευθύνῃ, γινώσκουσα νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν ὁδηγίαν της διὰ τῆς ἐμφρόνου αὐτῆς ἐνεργείας, τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ πνεύματος τῆς ἀδελφότητος· μερὶς ἐκλεκτὴ παρέχουσα τὴν σώφρονα συμβουλήν, διεσκορπισμένην παντοῦ, εἰς τοὺς ἀγρούς, εἰς τὰ ἐργαστήρια, εἰς τὰ βιομηχανικὰ καταστήματα· μερὶς πρὸ πάντων, ἥτις θὰ τολμᾷ νὰ λέγῃ πρὸς τοὺς ἐργάτας τὴν περὶ αὐτῶν ἀλήθειαν.

Τίς ἄρα θὰ συντελέσῃ εἰς τὴν γένεσιν τῆς ἐκλεκτῆς ταύτης λαϊκῆς μερίδος; Τίς θὰ μορφώσῃ αὐτὴν ἐν εὐεξίᾳ πνεύματος καὶ χαρακτῆρος; Τίς θὰ μεταδώσῃ εἰς αὐτὴν μαθησιν οὐσιώδη, οὐχὶ πλήρη λόγων κενῶν καὶ προσχημάτων; Τίς θ' ἀποκαλύψῃ αὐτῇ τοὺς διέποντας τὴν ζωὴν φυσικοὺς καὶ ἠθικοὺς νόμους, τοὺς μὴ ἐπιτρεποντας τὴν ἀτιμώρητον αὐτῶν παραβίασιν; Τίς θὰ μεταγγίσῃ εἰς αὐτὴν ἠπλοποιημένην, γυμνὴν ἀπὸ τοῦ περιττοῦ, ἁρμόζουσαν εἰς τὰς νεωτέρας ἀναγκας τὴν σοφίαν τῶν παρελθυθότων αἰώνων; Πρὸς τίνας διδασκάλους θὰ καταφύγῃ, ἀνήκοντας εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ, λαλοῦντας τὴν γλῶσσαν του, τὴν γλῶσσαν τοῦ νεωτέρου πνεύματος, οἵτινες θ' ἀναδεχθῶσι νὰ

τὸν παιδαγωγήσωσιν ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ χειροκροτήσωσιν αὐτόν, οἵτινες δὲν θὰ ἀποξενώσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης, ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας, ἀπὸ τῆς φύσεως, ἀπὸ τοῦ βίου, καθὼς καὶ ἀπὸ τοῦ ἠθικοῦ νόμου καὶ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ; οἵτινες τέλος θὰ καταγείνωσι μετ' ἀδελφικῆς στοργῆς, καθὰ λέγει ὁ Ἐδγάρδος Κυνέ, «εἰς τὸ μᾶλλον κατεπεῖγον καὶ ἀπαραίτητον ἔργον, τουτέστιν εἰς τὸ νὰ ζωογονήσωσιν ἢ μᾶλλον ν' ἀναπλάσωσιν αὐτόχρημα τὴν ψυχήν, τὴν συνείδησιν, τὴν ὁσημέραι ἐξαφανιζομένην ;» Πρὸς τίνας, λέγομεν, διδασκάλους θὰ προσφύγωμεν ; πρὸς τίνα ἄλλον θεσμὸν ἢ πρὸς τὸ σχολεῖον ; Εἰσὶ διδάσκαλοι ταπεινοί, τὸ ἀνομολογοῦμεν, εἶνε θεσμὸς ταπεινός, οὗ τὰ μέσα φαίνονται λίαν περιωρισμένα ἀπέναντι τῆς ἐπιβολῆς τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἔργου. Ἀλλὰ μήπως ὑπάρχουσιν ἄλλοι καὶ κρείττονες ;

Διὰ ταῦτα δὲν ὀκνοῦμεν νὰ προσκαλέσωμεν ὑμᾶς, ὅπως συμμετάσχητε ἐνεργῶς τοῦ ἔργου τούτου τῆς ἐθνικῆς σωτηρίας (καθότι περὶ τούτου πρόκειται) διὰ τῆς λαϊκῆς ἐκπαιδεύσεως. Οὗτός ἐστιν ὁ ἰδιαίτερος ὑμῶν κλῆρος. Ἕτεροι ἀσχολοῦνται περὶ τάξεως μᾶλλον περιωρισμένης· μὴ τοὺς φθονήσητε· τὸ ἰδικόν σας στάδιον εἶνε τὸ πλῆθος τὸ ἄσημον καὶ ἀγνοοῦν ἑαυτό, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου ὁσημέραι αὐξάνει ἡ κυριαρχία, στάδιον ἀπέραντον καὶ ἀκαλλιέργητον, ἔνθα πᾶσα εὐγενὴς φιλοδοξία δύναται ἐπ' ἄπειρον νὰ εὐδοκιμήσῃ, ὅπου δὲν κινδυνεύει τις νὰ προσκρούσῃ κατὰ τῆς χλευαστικῆς ἀδιαφορίας, κατὰ τοῦ προώρου σκεπτικισμοῦ, κατὰ τῆς ἀδρανοῦς θελήσεως· ἔνθα συνήθως εὑρίσκει τις πειθήνιον προσοχὴν καὶ ἐφαρμογὴν ῥωμαλέαν· ἔνθα οἱ ἀγαθοὶ λόγοι εὑρίσκουσιν ἠχώ· ἔνθα ***πιστεύουσιν*** εἰς ὅ,τι ἀκούουσι καὶ εἰς ὅ,τι πράττουσιν.

Τὸ ἰδικόν σας προνόμιον, τὸ προνόμιον τῶν διδασκαλισσῶν, ἃς προορίζεσθε νὰ μορφώσητε, συνίσταται εἰς τοῦτο, ὅτι καταλαμβάνοντες ἐγκαίρως ὅπως καὶ ἡ οἰκογένεια, ἐν ὀνόματι αὐτῆς καὶ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτῆς, καθὼς καὶ ἐν ὀνόματι καὶ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ Κράτους, πάσας τὰς εἰσέτι ἐλευθέρας ὁδοὺς τὰς ἀγούσας πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου, πρὸς τὴν συνείδησιν, πρὸς τὴν καρδίαν, πρὸς τὴν φαντασίαν καὶ πρὸς τὴν ἀντίληψιν αὐτοῦ, κατέχοντες αὐτὰς πολλὰς καθ' ἑκάστην ὥρας ἐπὶ ἓξ ἢ ἑπτὰ ἔτη, δύνασθε, ἐὰν ἀληθῶς εἶσθε ζῶσαι δυνάμεις (τουτέστιν ἐὰν σὺν τῇ δραστηρίῳ καὶ καλῶς ἀνεπτυγμένῃ διανοίᾳ ἔχητε ὑμεῖς αὐτοὶ καὶ καρδίαν ἁγνὴν καὶ γενναίαν) νὰ παραγάγητε περὶ ὑμᾶς δυνάμεις παρομοίας, αἵτινες θὰ συντηρήσωσι τὴν ἐθνικὴν ζωήν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὑμετέρα ἐνέργεια, ἡ ἐνέργεια τῶν σχολείων σας εἶνε ἄμεσος καὶ διαπεραστική, ἐπειδὴ ἐπεκτείνεται αὕτη πανταχοῦ, δύνασθε νὰ καυχηθῆτε ἄνευ μωρᾶς οἰήσεως, ὅτι μεταβάλλετε ἐπὶ τὸ εὐνοϊκώτερον τὰς μελλούσας τύχας διά τε τῆς κατά τινας βαθμοὺς ἀνυψώσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν ἠθῶν καὶ διὰ τῆς παραγωγῆς χαρακτήρων γενναίων, οἵτινες καὶ αὐτοὶ ἐπίσης θὰ ἐργασθῶσιν, ὅπως ζωογονήσωσι τὴν ἐθνικὴν δρᾶσιν ὑπὸ τὴν ὑγιεστέραν αὐτῆς μορφήν.

Τοιουτοτρόπως διὰ θαυμαστοῦ φαινομένου αἱ ζῶσαι δυνάμεις δύνανται ν' ἀντισταθμίσωσιν αὐτὴν τὴν δύναμιν τῶν πραγμάτων. Τὸ μὴ πιστεύειν εἰς τοῦτο ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ὑποτάσσεσθαι εἰς τὴν ἧττταν οὐ μόνον ἐν τῷ ἀγῶνι τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἀγῶσι τοῖς ἠθικοῖς, ἐσωτερικοῖς ἢ ἐξωτερικοῖς. Οὕτω μόνον ἀποκτᾶται τό τε πολιτικὸν καὶ ἠθικόν, ἀτομικὸν ἢ ἐθνικόν, μεγαλεῖον. Πῶς λοιπόν ; ἡ δύναμις τῶν πραγμάτων εἶνε μόνον κενὴ λέξις ; Ποσῶς· ἐὰν δὲν εἶνε ἀκατανίκητος εἱμαρμένη, εἶνε ὅμως τοὐλάχιστον λογικὴ σταθερὰ εἰς πᾶσαν ὕπαρξιν, εἰς τὴν τοῦ ἀτόμου ὅσον καὶ εἰς τὴν τοῦ ἔθνους, καθιστῶσα τὴν γενεὰν τοῦ παρόντος συνυπεύθυνον μετὰ τῆς τοῦ παρελθόντος διὰ τὰ λάθη τὰ διαπραχθέντα ἢ τἀποσοβηθέντα, διὰ τὸ παραδεδεγμένον ἠθικὸν σύστημα, διὰ τὰς ἀποκτηθείσας ἕξεις, διὰ τοὺς λειτουργήσαντας θεσμούς, διὰ πάσας τέλος τὰς ἐπιδράσεις, αἵτινες συντελέσασαι νὰ μορφώσωσι τοὺς προγόνους μας καὶ ἡμᾶς αὐτούς, συντελοῦσι καὶ σήμερον ἀκόμη, ὥστε ν' ἀποκλίνωμεν ὑπὲρ τούτου ἢ ἐκείνου καὶ νὰ σκεπτώμεθα, νὰ ἐπιθυμῶμεν καὶ νὰ πράττωμεν συμφώνως πρὸς τὴν τοιαύτην κλίσιν. Εἶνε αὕτη ὁ ἐθνικὸς χαρακτὴρ μετὰ τῶν ἐπιμόνως διασῳζομένων ἰδιοτήτων αὐτοῦ, ὁ προαιώνιος τρόπος τοῦ ὑπάρχειν καὶ τοῦ ζῆν, ἐν ᾧ ἀφιέμεθα· εἶνε ἐπίσης ἡ γενικὴ διεύθυνσις τοῦ δημοσίου πνεύματος ἐν ποιᾳ τινι ἐποχῇ προελθοῦσα ἐκ διαφόρων αἰτίων, οἷον ἐκ πολιτικῶν, ἐπιστημονικῶν καὶ βιομηχανικῶν ἐπαναστάσεων.

Ὑπάρχει δύναμις ἄλλη ἱκανὴ νὰ θραύσῃ ταύτην ἢ ἔστω νὰ τὴν διακόψῃ προσκαίρως, κατόπιν δὲ νὰ τὴν τροποποιήσῃ ; Ναί, ἀναντιρρήτως· ἐνίοτε ὑπάρχουσιν αἰτίαι ἐξωτερικαί, συμφοραὶ φυσικαί, ἀνατροπαὶ κοινωνικαί, ἐπενεργοῦσαι ζωηρῶς ἐπὶ τοῦ δημοσίου πνεύματος· ἄλλοτε πάλιν ὑπάρχουσιν ἁπλαῖ ἠθικαὶ ἀφορμαί, διδασκαλίαι ἀπομεμακρυσμέναι, ἐξ ὧν προκύπτουσιν ὠθήσεις τόσον ἰσχυραί, ὥστε νὰ ὑποκαθιστῶσι νέους τρόπους τοῦ σκέπτεσθαι καὶ τοῦ ζῆν εἰς τοὺς προγενεστέρους, καὶ περὶ τούτου ἔχομεν τὰ παραδείγματα τοῦ ἑλληνορρωμαϊκοῦ κόσμου κατὰ τὴν γένεσιν τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ χριστιανοσύνης κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Μεταρρυθμίσεως. Εἰς μικρότερον βαθμὸν καὶ ἐντὸς κύκλου στενωτέρου ὑπάρχουσιν αἱ ἀτομικαὶ ἐνέργειαι, αἵτινες μεταβάλλουσι τὸν ροῦν τῶν πραγμάτων εἴς τινα οἰκογένειαν ἢ καὶ εἴς τινα χώραν, ἡ δρᾶσις πνευμάτων διορατικῶν καὶ σθεναρῶν,

χαρακτήρων ἰσχυρῶν καὶ εὐτόλμων ψυχῶν ἀφωσιωμένων εἰς τὴν ἀλήθειαν. Τίς δύναται ν' ἀναμετρήσῃ ὁπόσον ἄνδρες, οἷος ὁ Λούθηρος κατὰ τὸν ις' αἰῶνα ἢ ὁ Φίχτε κατὰ τὰ τέλη τῶν ναπολεοντικῶν ἐπιδρομῶν, ἴσχυσαν διὰ μόνης τῆς ἀτομικῆς αὐτῶν ἐνεργείας νὰ τροποποιήσωσι τὸν ροῦν τῶν γεγονότων ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν πατρίδι ;

Ἄλλως τε τὸ δυνατὸν τῆς τοιαύτης διακοπῆς ἢ τροποποιήσεως τῆς δυνάμεως τῶν πραγμάτων παρατηρεῖται ἤδη ἐν τῇ ἀτομικῇ πείρᾳ. Ἐὰν ἀληθεύῃ ὅτι εἶνε ὑπέρτερα τῶν ἡμετέρων δυνάμεων τὸ ἀναπλάττειν ἡμᾶς αὐτοὺς ἐξ ὁλοκλήρου, τὸ ἐξαφανίζειν τὸν φυσικὸν χαρακτῆρα, τουτέστι τὴν ἐν ἡμῖν δύναμιν τῶν πραγμάτων, ἀληθεύει ὡσαύτως ὅτι τὸ φυσικὸν τοῦ ἀνθρώπου εἶνε νὰ προσπαθῇ παντὶ σθένει ὅπως βελτιῶται, οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ ὁρίσῃ μέχρι τίνος σημείου σταματᾷ ἡ τοιαύτη αὐτοῦ ἐξουσία. Ὀφείλει καὶ δύναται νὰ τὸ πράττῃ, ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ ἐν ἑαυτῷ ζῶσαν δύναμιν, θέλησιν λογικὴν καὶ ἄγρυπνον. Ἐπίσης δὲ ἐὰν ἀληθεύῃ ὅτι λαός τις ταλαιπωρεῖται ἢ εὐημερεῖ ἕνεκα τοῦ παρελθόντος του, ὅτι τὰ ἀπ' αἰῶνος ἤθη αὐτοῦ διευκολύνουσιν ἢ παρακωλύουσι τὴν πρόοδόν του, ἀληθεύει ἑαυτῷ ὅτι δύναται ν' ἀναμορφωθῇ, ν' ἀποβάλῃ τὰς κακὰς ἕξεις, νὰ μορφώσῃ νέα ρεύματα φρονήματος καὶ αἰσθημάτων, νὰ παραδεχθῇ σύστημα ὑγιέστερον κυβερνήσεως, ἀνατροφῆς καὶ θρησκείας προσέτι. Ὑπάρχει, χάριτι θείᾳ, παρὰ τοῖς λαοῖς ὅπως καὶ παρὰ τοῖς ἀτόμοις ἐλευθερία ἐκλογῆς, ἐξουσία ἐσωτερικῆς ἀνακαινίσεως, δύναμις πρὸς ἀναβολὴν τῆς παρακμῆς. Δέον προσέτι νὰ γεννηθῶσι παρ' αὐτοῖς καὶ δυνάμεις ζῶσαι, ἄνδρες φρονηματίαι καὶ δραστήριοι, ὅπως κατηχῶσι καὶ ἐμψυχῶσι τοὺς συμπολίτας των, δημιουργῶσι δὲ τῇδε κἀκεῖσε κέντρα ὠθήσεως, διαρκοῦντα καὶ μετ' αὐτοὺς καὶ πολλαπλασιάζοντα τὴν πρωτοβουλίαν των.

Ἄρα, ἐὰν τὸ τοιοῦτον ἀληθεύῃ, δὲν εἶνε εὐνόητον ὅτι τὰ διδασκαλεῖα ἀμφοτέρων τῶν φύλων ἀποτελοῦσι μίαν τῶν ζωτικῶν τούτων δυνάμεων, αἵτινες ἐπιδρῶσι συστηματικῶς ἐπὶ τῶν τυχῶν λαοῦ τινος, τῶν ἐχουσῶν καὶ αὐτενέργειαν καὶ πνεῦμα ἴδιον, αἵτινες διοχετεύουσι διὰ μυρίων αὐλάκων τὴν σώφρονα καὶ ἔντιμον ἐργασίαν, τὴν κανονικὴν ζωήν, μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῆς χώρας, αἵτινες συντηροῦσι πανταχοῦ τὸ αἴσθημα τῆς τε ἀτομικῆς καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀξιοπρεπείας, τὸν σεβασμὸν πρὸς τὴν ἰδέαν καὶ πρὸς τὸν λόγον ; Ἡ θέσις σας, ἀπονέμουσα ὑμῖν ἰδιάζουσαν ἐπίδρασιν, ἐπιβάλλει ὑμῖν καὶ ἰδιάζοντα καθήκοντα· δύνασθε νὰ τὰ παραλείψητε, ἀλλὰ δὲν δύνασθε νὰ διαφύγητε τὴν εὐθύνην τὴν παρομαρτοῦσαν εἰς τὸ ὑμέτερον ἔργον.

Ἐὰν μοῦ ζητήσητε νὰ προσδιορίσω ἀκριβῶς τί ἔχετε νὰ πράξητε, ἡ ἀπάντησις εἶνε εὐχερής.

Εἴσθε ἑνταυτῷ διδασκάλισσαι καὶ παιδαγωγοί, ἐπιστατοῦσαι περί τε τὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὴν ἀγωγήν. Ἀλλ' ἡ διδασκαλία εἶνε τὸ κύριον ἔργον, περὶ ὃ ἐνασχολεῖσθε, ὅπως περὶ αὐτὸ θὰ ἐνασχοληθῶσι κυρίως καὶ αἱ μαθήτριαί σας εἰς τὸ δημοτικὸν σχολεῖον. Διὰ τῆς διδασκαλίας λοιπὸν πρὸ πάντων — καὶ δὲν ὁμιλῶ περὶ τοῦ καλοῦ παραδείγματος καὶ τῆς ἀληθοῦς συμβουλῆς — θὰ ἐξασκηθῇ ἡ ἐπίδρασίς σας. Διὰ πάντων τῶν μαθημάτων σας ὀφείλετε οὐ μόνον νὰ μεταδώσητε τὰς ὠφελίμους καὶ χρησιμοποιητέας γνώσεις ἐντὸς βραχέος χρονικοῦ διαστήματος, ἀλλὰ — καὶ τοῦτο ἀποβλέπει ἀμεσώτερον εἰς τὸ μέλλον τῆς χώρας — καὶ νὰ μορφώσητε πνεύματα δραστήρια καὶ εὐθέα, ψυχὰς εἰλικρινεῖς καὶ ἐντίμους.

Καὶ τοῦτο ἔτι σᾶς φαίνεται ἀόριστον ; Ἂς προσπαθήσωμεν νὰ τὸ διατυπώσωμεν κατηγορηματικώτερον. Ἐνθυμεῖσθε τὴν ἀξιόλογον εἰκόνα τοῦ γαλλικοῦ ἔθνους, ἣν ἐχάραξεν εἷς τῶν διαπρεπόντων ἐκ τῶν συγχρόνων ἡμῶν ἱστορικῶν, ὁ Μινιέ, κριτής, περὶ τῆς ὀξυδερκείας καὶ τῆς φιλοπατρίας τοῦ ὁποίου οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφιβάλῃ ; Ἂς τὴν ἀναγνώσωμεν ὁμοῦ :

«Πνευματώδης καὶ ἀνδρεῖος, τολμηρὸς ἐν ταῖς ἰδέαις αὐτοῦ, ταχὺς περὶ τὰ συμπεράσματα, βιοκίνδυνος εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις, ἀπότομος εἰς τὴν πρόοδόν του, ἀμετάβλητος περὶ τοὺς νόμους του, ἥκιστα ἐπιρρεπὴς ν' ἀναπτύσσῃ ἐν ὑπομονῇ ὅ,τι κατέκτησε μεθ' ὁρμῆς, ἱκανώτερος περὶ τὸ πράττειν ἔργα μεγάλα, ἢ ἔργα συνεχῆ, μεταπίπτων ἀδιακόπως ἀπὸ τῆς ὑπακοῆς εἰς τὴν ἀνταρσίαν καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς θέρμης ἐπιδιώκων ὁτὲ μὲν τὴν ἐλευθερίαν, ὁτὲ δὲ τὴν τάξιν, ἄλλοτε τὸ μεγαλεῖον καὶ ἄλλοτε τὴν εὐημερίαν, ἔχει ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἀνάγκην νὰ συνέχηται διὰ νὰ εἶνε ἐλεύθερος καὶ νὰ μετριοπαθῇ διὰ νὰ εἶνε εὐτυχής.»

Συγκρίνατε τὴν εἰκόνα ταύτην πρὸς τὴν γραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ Τοκεβίλ, ἥτις καθ' ὅλα σχεδὸν ἐπικυροῖ καὶ ἀναπτύσσει τὴν προγενεστέραν, τονίζουσα αὐτὴν ἰσχυρότερον.

Εὔχομαι ὅπως οἱ καθηγηταὶ καὶ οἱ διδάσκαλοι ἐν Γαλλίᾳ, μὴ ἀρκούμενοι νὰ διδάσκωσι κατὰ τοὺς κανόνας καὶ ἐξ ἔρωτος πρὸς τὸ ἐπάγγελμα ἁπλῶς, ἔχωσι τὴν εἰκόνα ταύτην ὑπ' ὄψει των διὰ νὰ προίσταται αὕτη διαρκῶς κατὰ τὰ μαθήματά των. Διότι λίαν πρόδηλον τυγχάνει ὅτι λαὸς τόσον δαψιλῶς πεπροικισμένος διὰ προτερημάτων τόσον ἀντιθέτων, διατρέχει σήμερον, ἐν τῇ παρούσῃ τῆς Εὐρώπης καταστάσει, τοὺς μεγίστους τῶν κινδύνων ἔν τε ταῖς ἐσωτερικαῖς καὶ ταῖς ἐξωτερικαῖς αὐτοῦ τύχαις. Τὴν ἀπόδειξιν δέ, ἐὰν ἀπαιτῆται καὶ νέα τοιαύτη, ἣν ὁ

κλεινὸς ἱστορικὸς δὲν ἐπροφθασε νὰ ἴδῃ, ἀνευρίσκομεν δι' ἀνεξιτήλων γραμμάτων κεχαραγμένην εἰς τὸν ἄφρονα πόλεμον τοῦ 1870, εἰς τὰς ἀπαραδειγματίστους συμφορὰς τοῦ Σεδάν, τοῦ Μέτζ, τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Δήμου, τέλος δὲ εἰς τὸν συγκεφαλαιοῦντα πάντα ταῦτα διαμελισμὸν τῆς πατρίδος, ἥτις ἐθεωρεῖτο ἕως τότε ἀπαραβίαστος. Εἰς τίνας λοιπὸν θ' ἀναθέσητε τὴν ὄντως ἱερὰν μέριμναν τοῦ νὰ ἐμβάλωσιν εἰς τὸν ἐθνικὸν τοῦτον χαρακτῆρα, τὸν πλήρη ἀντιθέσεων, ὁπωσοῦν πλείονα ἑνότητα καὶ ἰσορροπίαν ; Ποῦ θ' ἀνεύρωμεν τὴν ἐγγύησιν ἀπὸ νέων σφαλμάτων καὶ ἀνεπανορθώτων συμφορῶν εἰμὴ εἰς ἀγωγὴν εἰλικρινεστέραν καὶ οὐσιωδεστέραν, ἧττον ἐπιεικῆ πρὸς τὰς ἐλλείψεις τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ χαρακτῆρος, μᾶλλον ἀπηλλαγμένην ἀνανδρων δειλιῶν, ἐπίσης δὲ καὶ εἰς τὴν ἧττον ἐπιπόλαιον διδασκαλίαν, τὴν ἀμιγῆ ἀπὸ ἱστορικῶν προλήψεων καὶ ἀπὸ φιλολογικῆς ἐλαφρότητος, τὴν συμβαζομένην μᾶλλον πρὸς τὰ γεγονότα, τὴν μᾶλλον προσεκτικὴν εἰς τὰς ἰδέας, ἐν ἑνὶ λόγῳ τὴν ἀληθεστέραν καὶ ἀνδρικωτέραν; Εἰς ἀγωγὴν καὶ ἐκπαίδευσιν παρασκευάζουσαν ἀνθρώπους ἐλευθέρους, ἱκανοὺς νὰ ὑπακούωσιν εἰς τὴν φωνὴν τοῦ ὀρθοῦ λόγου, κυρίους ἑαυτῶν καὶ κατὰ συνέπειαν κυρίους τῆς τύχης των ;

Τέλος, ἐάν μ' ἐρωτήσητε καὶ αὖθις, συγκεκινημέναι ἐκ τῆς τοιαύτης εὐθύνης ἀλλὰ καὶ προσελκυόμεναι ἐξ αὐτῆς, πῶς θὰ καταστῆτε ἱκαναὶ νὰ διεξάγητε τὴν ἀποστολήν σας εὐδοκίμως ; Θ' ἀπαντήσω ὑμῖν ἐν πρώτοις ἐπεκτείνουσαι τὴν ἐκπαίδευσίν σας καὶ ἐμβαθύνουσαι ἐν αὐτῇ, διότι ὁσηδήποτε μελέτη καὶ μαθησις οὐδέποτε εἶνε περιττὴ ὅπως καταστήσῃ ὑμᾶς ἱκανὰς νὰ μορφώσητε ἀγαθὰ πνεύματα. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ πρώτου τούτου, ἡ συμβουλὴ τοῦ Μαρκου Αὐρηλίου εἶνε καὶ ἔσται παντοτε τὸ ὑπέρτατον παραγγελμα : « Ἄρκουσι τὰ βιβλία. Πρέπει νὰ ἐμβλέψῃς εἰς τα ἔγκατα σου αὐτοῦ· αὐτόθι κεῖται ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, πηγὴ ἀστείρευτος, ἀρκεῖ ν' ἀνασκάπτῃς αὐτὴν διαρκῶς.» Μετὰ δὲ τὴν φωνὴν ταύτην τὴν προερχομένην ἐκ τῆς ἀρχαιότητος, ἀκούσατε καὶ τὴν ἄλλην ταύτην φωνὴν ἑνὸς νεωτέρου, τοῦ ἡμετέρου Μισιλέ· εἶνε ἡ αὐτὴ συμβουλή, διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκφερομένη τόνου : «Διὰ νὰ συντελέσητε εἰς τὴν ἀνακαίνισιν τῆς Γαλλίας, μὴ περιμένετε ἐκ τῶν ἄλλων· ἀρχίσατε ν' ἀναμορφώσητε ὑμᾶς αὐτούς. Θεωρεῖτε τὸ πρᾶγμα δυσχερές ; Ὄχι· οὐδὲν ἁπλούστερον τούτου. Θὰ τὸ κατορθώσητε διὰ τῆς ἐργασίας, διὰ τῆς προθύμου καθ' ἑκάστην θυσίας, διὰ τῆς ἐξασκήσεως τῶν δραστικῶν ἀρετῶν. Τότε ἡ Γαλλία θὰ σωθῇ δι' ὑμῶν καὶ *ὑμεῖς δι' αὐτῆς*. Μὴ ἀμφιβάλλετε ποσῶς· τὸ μέλλον ἔγκειται εἰς ὑμᾶς αὐτούς, εἰς τὴν καρδίαν σας !»

ΓΝΩΜΑΙ

ΠΑΛΑΙΩΝ ΚΑΙ ΝΕΩΝ

Μάντις ἄριστος, ὅστις εἰκάζει καλῶς.

※

Σκαιὸν τὸ πλουτεῖν κἄλλο μηδὲν εἰδέναι.

※

Δι' ἐλπίδος ζῆ καὶ δι' ἐλπίδος τρέφου.

※

Δύσμορφος εἶην μᾶλλον ἢ καλὸς κακός.

※

Οὐκ ἔστιν ἀρετῆς κτῆμα τιμιώτερον.

Εὐριπίδης

Ἡ ἀγάπη προκαλεῖ τὴν ἀγάπην καὶ γεννᾷ τὴν εὐπροσηγορίαν. Ἡ ἀγάπη ἐμπνέει παρὰ τοῖς ἄλλοις γενναίας ἰδέας καὶ ἐμπιστοσύνην. Ὁ ἀγαπῶν ἀποβαίνει φιλελεήμων, γλυκύς, εἰλικρινής· διακρίνει τὸ ἀγαθόν· βλ πει τὴν καλὴν μόνον ὄψιν τῶν πραγμάτων καὶ τὸ πρόσωπον ἔχει πάντοτε ἐστραμμένον πρὸς τὴν εὐτυχίαν.

Σμάϊλς

ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ ΤΟΥ ΙΣΠΑΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Λόγος ἱκανὸς ἔγινε κατὰ τὸν ὑφιστάμενον ἔτι ἱσπανοαμερικανικὸν πόλεμον, περὶ πολεμικῆς ἐφευρέσεως ἱσπανοῦ τινος φαρμακοποιοῦ, Μανουὴλ Δάζα καλουμένου, ἥτις θὰ ἐνίσχυεν ἀκαταμαχήτως τὸ ἱσπανικὸν ναυτικον. Ὁ ἐφευρέτης ἐξέθηκε τὸ ἐφεύρημά του ἐνώπιον τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν τῆς πατρίδος του, εἰς τὴν διάθεσιν τῆς ὁποίας τὸ ἐπαρῆκεν.

Ἡ ἐφεύρεσίς του ἦτο εἶδός τι ἐναερίου τορπίλλης, ἐκρηγνυομένης μετ' ἀνηκούστου δυναμεως, αὐτοματως καὶ μετ' ἐντάσεως αὐξανούσης βαθμηδὸν, εἴδός τι πυραύλου, ἐξακοντίζοντος ἀντὶ ἀδλαβοῦς βροχῆς σπινθήρων καὶ πολυχρόων ἀνταυγειῶν θανασιμον βροχὴν ἐμπρηστικῶν καὶ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν.

Ἐν τούτοις ὁ ἱσπανοαμερικανικὸς πόλεμος ἐγγίζει εἰς τὸ τέρμα του δίχως νὰ κατορθωθῇ μέχρις ὥρας ἡ χρησιμοποίησις τῆς μυστηριώδους ἐφευρέσεως τοῦ Ἱσπανοῦ φαρμακοποιοῦ.

Τινὲς δοξάζουσιν ὅτι ἡ ἐφεύρεσις αὕτη ἐλάχιστα ἢ οὐδόλως ἀπέχει τοῦ πρὸ τινος χρόνου διαδοθέντος καταχθονίου μηχανήματος τοῦ διασήμου ἐφευρέτου τῆς μελινίτιδος Τουρπέν, τὸ ὁποῖον οὗτος κατ' ἀρχὰς μὲν ἐσκέφθη, ἐν στιγμῇ παροξυσμοῦ, νὰ συστήσῃ εἰς τὴν γερμανικὴν κυβέρνησιν, εἶτα δέ, καταπεισθεὶς προσέφερεν εἰς τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν· ἀλλ' αὕτη δὲν ἔδωκεν εἰς τοῦτο τὴν δέουσαν προσοχήν.

*

Κατά τινας, τὰ ἐναέρια ταῦτα πολεμικὰ μηχανήματα, ὡς τὸ τοῦ Μανουὴλ Δάζα, δὲν εἶνε νέα ἐφεύρεσις, ἐχρησιμοποιοῦντο ἀνάλογα τοιαῦτα ἐν ταῖς μάχαις καὶ πρὸ τῆς ἐφευρέσεως ἔτι τῆς πυρίτιδος. Κατὰ τοὺς ἀρχαιογνώστας τούτους οἱ Βυζαντινοὶ μετεχειρίζοντο εἶδός τι ἀνάλογον, τὸν χειροσίφωνα, πρὸς ἐξακόντισιν τοῦ Γρηγοριανοῦ πυρός. Πιθανώτατα δὲ καὶ οἱ Ἄραβες καὶ οἱ Σῖναι ἐγίνωσκον τοιαῦτα ὅπλα. Μέχρι τοῦ 1870 οἱ πύραυλοι δὲν ἦσαν ἄγνωστοι ἐν τοῖς στρατεύμασι, χειριζόμενοι ὑπὸ εἰδικῶν πρὸς τοῦτο ὁπλιτῶν, διεδραμάτισαν δὲ ἐνεργὸν μέρος ἐν ταῖς πολιορκίαις καὶ τοῖς βομβαρδισμοῖς τῆς Κοπεγχάγης, τῆς Βεγγάλης, ἐν Κίνᾳ, ἐν Ἀλγερίᾳ, ἐν Κριμαίᾳ.

*

Ἕτερον πόρισμα τοῦ τελευταίου Ἱσπανοαμερικανικοῦ πολέμου εἶνε ἡ ὑπεροχὴ τῶν βαρέων θωρηκτῶν ἀπέναντι τῶν ἐλαφρῶν εὐκινήτων πολεμικῶν σκαφῶν. Ἤδη βαρύτερα καὶ βασιμώτερα παρίστανται τὰ ἐπιχειρήματα τῶν φρονούντων ὅτι ἐν ταῖς ναυμαχίαις, ὡς ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη καὶ βιομηχανία διέπλασεν ταύτας, ἡ τελικὴ νίκη ἐξαρτᾶται μᾶλλον ἐκ τοῦ πάχους καὶ τῆς δυνάμεως τῶν θωρηκτῶν, ἐκ τοῦ ποσοῦ καὶ τοῦ βάρους τῶν βλημάτων καὶ τῆς τυχύτητος αὐτῶν, ἢ ἐκ τοῦ θάρρους τῶν πληρωμάτων, τῆς ἱκανότητος τῶν ἐπιτελείων καὶ τῆς εὐκινησίας τῶν πλοίων. Καὶ τοῦτο παρὰ τὴν τελευταίαν κρατήσασαν γνώμην περὶ τοῦ ἐναντίου, γνώμην μεταξὺ τῶν ὑπερμάχων τῆς ὁποίας κατελέγοντο ὁ Γάλλος ναύαρχος Aube καὶ ὁ ἀποθανὼν Τσάρος Ἀλέξανδρος Γ'.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ ΒΙΟΥ

Πῶς νὰ διατηρῶμεν τὰ ἄνθη.

Ραντίζομεν ἐλαφρῶς τὴν ἀνθοδέσμην, τῆς ὁποίας θέλομεν νὰ διατηρήσωμεν τὴν δροσερότητα, μὲ καθαρὸν νερόν, ἔπειτα τὴν ἀποθέτομεν, ἐντὸς ἀγγείου, περιέχοντος σαπωνόνερον. Κάθε πρωὶ ἐξάγομεν τὴν ἀνθοδέσμην τοῦ ἀγγείου καὶ τὴν κρατοῦμεν πλαγίως ἐπὶ δύο λεπτὰ ἐντὸς τοῦ καθαροῦ ὕδατος, εἰσάγοντες ἐν πρώτοις τὸ στέλεχος αὐτῆς· ἔπειτα τὴν ἀποσύρομεν τὴν ραντίζομεν ἐλαφρῶς μὲ καθαρὸν νερόν, καὶ τὴν ἀποθέτομεν πάλιν εἰς τὸ σαπωνόνερον, τὸ ὁποῖον ἀντικαθιστῶμεν μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν.

Τοιουτοτρόπως δυνάμεθα νὰ διατηρήσωμεν ἐπὶ ἕνα μῆνα τοὐλάχιστον τὰ ἄνθη ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ δροσερότητι.

ΥΓΙΕΙΝΗ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Μικρὰ ζητήματα

— *Πῶς προλαμβάνεται ἡ μηνιγγῖτις ;*

Διὰ μεθοδικῆς ὑγιεινῆς διαίτης, ἀσκουμένης ἐπὶ παιδίων, ἅτινα ἐγεννήθησαν ἐκ φυματιώντων γονέων. Ταύτης τὰ κυριώτατα συνίστανται εἰς τὰ ἑξῆς:

Νὰ μὴ ἐπιτρέπεται ἡ γαλούχησις αὐτῶν ὑπὸ μητρὸς ἢ τροφοῦ πασχούσης φυματίωσιν.

Νὰ ἀνατρέφωνται τὰ παιδία εἰς τὴν ἐξοχήν, καὶ νὰ λαμβάνωσι καθ' ἑκάστην ἀπὸ ἓν κοχλιάριον ἐλαίου τῆς μουρούνας.

Καθ' ἑκάστην πρωΐαν ψυχραὶ ἐντριβαὶ ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτῶν δι' ὕδατος περιέχοντος μικράν τινα δόσιν οἰνοπνεύματος.

Ἀνάπτυξις τῶν φυσικῶν των δυνάμεων διὰ καταλλήλου γυμναστικῆς. Ἀποφυγὴ τῆς προώρου πνευματικῆς ἐργασίας.

— *Βλάπτει τοὺς ἱδρωμένους ἡ ψυχρολουσία ;*

Οἱ πολλοὶ φοβοῦνται νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ ψυχρὸν ὕδωρ, ὁσάκις ἂν τύχῃ νὰ εἶνε πολὺ ζεστοὶ ἢ πολὺ ἱδρωμένοι. Ἀλλ' ὁ Κνάϊπ, ὁ διάσημος γερμανὸς ὑδροθεραπευτικός, θεωρεῖ ὡς ὅλως πεπλανημένον τὸν φόβον τοῦτον. Ἐξ ἐναντίας συνιστᾷ δὶς ἢ τρὶς τῆς ἑβδομάδος μακροὺς κοπιώδεις περιπάτους, προκαλοῦντας τὴν ἐφίδρωσιν· μετὰ τὸν περίπατον, τὴν καταβύθισιν ὁλοκλήρου τοῦ σώματος εἰς τὸ ὕδωρ ὅπως ἐπιταχυνθῇ ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος, ἀμέσως δὲ μετὰ τοῦτο ψυχρὸν λουτρόν, ἀλλὰ μετὰ τινων προφυλάξεων, τῶν ἑξῆς :

Πρέπει, ἂν ἱδρώνωμεν πολύ, νὰ ἐκδυώμεθα ταχύτατα, νὰ εἰσερχώμεθα εἰς τὸ νερὸν μέχρι τοῦ στομάχου καὶ νὰ πλύνωμεν γοργῶς τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος. Ἔπειτα νὰ ἐξερχώμεθα, ταχέως πάντοτε, νὰ σπογγίζωμεν τὸν λαιμόν, τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας, ἤτοι μόνον τὰ εἰς τὸν ἀέρα ἐκτεθειμένα μέρη, καὶ νὰ ἐνδυώμεθα, ἄνευ χρονοτριβῆς. Εἰς τὸ νερὸν νὰ μὴ μένωμεν περισσότερον τοῦ ἡμίσεος λεπτοῦ, καὶ πρὸ πάντων, ὅταν ἡ θερμοκρασία εἶνε χαμηλή, νὰ κινώμεθα ἀκολούθως διὰ νὰ ἀναπτυχθῇ πλήρης ἡ θερμότης. Ἀπόδειξις τοῦ ἀβλαβοῦς τοῦ τοιούτου λουτροῦ εἶνε ὁ σφυγμός, ὅστις οὐδεμίαν ταραχὴν μαρτυρεῖ.

Μὴ λησμονῶμεν δὲ ὅτι ἐν ἀπὸ τὰ μᾶλλον ἀποτελεσματικώτερα μέτρα κατὰ τοῦ τυφοειδοῦς εἶνε νὰ βυθίζεται ὁ ἀσθενὴς ἀπὸ τῆς θερμότητος τῆς κλίνης του εἰς ψυχρὸν ὕδωρ.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Τὰ θαυμάσια τοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, κατὰ τὴν τελεσθεῖσαν πρό τινος ἔκθεσιν τῶν προϊόντων τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἐφωτίσθη δι' ἠλεκτρικοῦ φωτὸς μέγας τις πύργος, κατὰ τρόπον ὑπενθυμίζοντα τὴν φανταστικὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν ἀνατολικῶν μύθων.

Ὁ πύργος ἔκειτο ἐντὸς τοῦ κήπου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐτελεῖτο ἡ Ἔκθεσις, ἐπὶ τῆς κορυφῆς δ' αὐτοῦ ἵστατο ὡραῖον ἄγαλμα τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος. Τὴν ἡμέραν ἡ θεὰ τοῦ ἀγάλματος προσείλκυε πάντας· ἀλλ' ἐπειδὴ τὴν νύκτα τοῦτο δὲν διεκρίνετο, οἱ ἠλεκτρολόγοι διοργανωταὶ τῆς Ἐκθέσεως ἐσοφίσθησαν τὸ ἑξῆς :

Ἐνέδυσαν τοὺς τρεῖς ἀνωτέρους ὀρόφους τοῦ πύργου διὰ λεπτοῦ ὑφάσματος ἀραχνοπλέκτου γάζης, ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἡρωΐδος χοροδράματός τινος· μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι διὰ τὴν περιδολὴν τοῦ

πύργου ἐχρειάσθησαν ὄχι ὀλιγώτερον τῶν δύο χιλιάδων τετραγωνικῶν μέτρων ὑφάσματος.

Ὁ ἄνεμος ἤρχισε νὰ πνέῃ μεταξὺ τῶν πτυχῶν τοῦ αἰθερίου πέπλου καὶ νὰ τὰς συστρέφῃ καὶ νὰ τὰς πτυχώνῃ κατ' ἀρέσκειαν. Τότε ἐντὸς τοῦ τεραστίου ἐκείνου γαζοπεριδλήματος ἀνήφθησαν ὀκτὼ ἠλεκτρικαὶ μεγάλαι λυχνίαι χρωματισταί, ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ὁποίων τὰ κύματα τῆς γάζης μετεδλήθησαν εἰς κύματα φωταυγῶν, ποικιλόχρων καὶ ἀπαύστων ἀκτίνων.

Ταυτοχρόνως διὰ προδολῶν ἠλεκτρικοῦ φωτὸς ἐφωτίσθη τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀρτέμιδος καὶ αἱ εὐμεγέθεις γωνίαι τοῦ μνημείου, κατὰ τρόπον ἐκθαμδωτικόν. Ἡ ἐκ τούτου ἐντύπωσις ἦτον ἀπερίγραπτος. Ἡ λάμψις καθίστατο αἰσθητὴ ἐξ ἀποστάσεως πολλῶν χιλιομέτρων, καὶ ἦτον ὡς χείμαρρος χρωμάτων καὶ ὡς δροχὴ πολυτίμων λίθων, κατακηλοῦσα τὴν φαντασίαν.

Πῶς διαδίδεται ἡ φθίσις.

Ἐντὸς τῶν λεωφορείων τῶν Παρισίων καὶ τῶν τοῦ Σηκουάνα ἀκατίων ὑπάρχουσιν ἀνηρτημέναι ἐπιγραφαί, δι' ὧν ἀπαγορεύεται εἰς τοὺς ἐπιδάτας τὸ νὰ πτύωσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ πλεῖστοι τῶν ἐπιδατῶν οὐδεμίαν προσοχὴν δίδουσιν, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν ταύτην, τὸ ἰατροσυνέδριον τοῦ νομοῦ τοῦ Σηκουάνα ἀπεφάσισε νὰ παρέμδῃ.

Διὸ καὶ ἐν μιᾷ τῶν τελευταίων αὐτοῦ συνεδριῶν ἐγνωμάτευσεν ὅτι δέον νὰ προστεθῇ εἰς τὴν ἀπαγορευτικὴν διάταξιν καὶ ὁ λόγος αὐτῆς, καθισταμένου γνωστοῦ ὅτι ἡ φυματίωσις καὶ αἱ ἄλλαι μολυσματικαὶ νόσοι διαδίδονται πολλάκις διὰ τῶν πτυσμάτων.

Ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας τῶν Παρισίων ἔγραψε πρὸς τὰς ἁρμοδίας ἑταιρείας προσκαλῶν αὐτὰς νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἰατροσυνεδρίου.

Αἱ γλῶσσαι καὶ αἱ λέξεις των.

Κατά τινα τελευταίως γενομένην στατιστικήν, τὰς πλείστας τῶν λέξεων κατέχει ἡ ἀγγλικὴ γλῶσσα. Κατὰ τὸ τελευταῖον ἥμισυ τοῦ παρόντος αἰῶνος, αἱ λέξεις αὗται ἐπολλαπλασιάσθησαν μετὰ θαυμαστῆς ταχύτητος. Τὰ νεώτερα λεξικὰ τῆς Ἀγγλικῆς, ὡς τὸ τῆς Ὀξφόρδης, ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Μούρραιυ, περιέχουσι περὶ τὰς 250,000 λέξεων!

Μετὰ τὴν ἀγγλικὴν ἔρχεται ἡ γερμανική, ἀριθμοῦσα 80,000 λέξεων, ἔπειτα ἡ ἰταλικὴ μὲ 45,000, μετ' αὐτὴν ἡ γαλλικὴ μὲ 30,000 καὶ ἡ ἱσπανικὴ μὲ 20,000 λέξεις.

Μεταξὺ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν πλουσιωτάτη εἶνε ἡ ἀραδική. Ἡ Κίνα μεταχειρίζεται 10,000 σημεῖα ἀπαρτίζοντα 49,000 συνθέτους λέξεις. Ἡ ταμιλική, λαλουμένη εἰς τὰ νότια τῆς Ἰνδικῆς, ἔχει 67,642 λέξεις, ἡ τουρκικὴ 22,530. Οἱ Κάφροι ἔχουσι μόνον ὀκτακισχιλίας λέξεις, οἱ δὲ ἰθαγενεῖς τῆς νέας Οὐαλλίας δισχιλίας.

Ἐκ δὲ τῶν λαλούντων τὰς Εὐρωπαϊκὰς γλώσσας ἑκατὸν ἑκατομμύρια λαλοῦσι τὴν ἀγγλικήν, 60 ἑκατ. τὴν γερμανικήν, 41 ἑκατ. τὴν γαλλικήν, 41 ἑκατ. τὴν ἱσπανικήν, 35 ἑκατ. τὴν ἰταλικήν.

Ὁ ἀλκοολισμὸς εἰς τὰς πεταλούδας.

Φυσιοδίφαί τινες ἀνεκάλυψαν ὅτι οἱ ἰχθύες εἶνε ὑποκείμενοι εἰς τὴν μέθην. Τελευταῖον εἰς διάλεξιν γενομένην ἐν τῇ ἐντομολογικῇ καὶ φυσιολογικῇ Ἑταιρείᾳ τοῦ Λονδίνου ὁ καθηγητὴς Τοὺτ παρέστησε διὰ μακρῶν ὅτι αἱ πεταλοῦδαι ρέπουσι κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν ἀλκοολισμόν.

Ὁ καθηγητὴς Τοὺτ ἐνέκλεισεν ἐν θερμοκηπίῳ δώδεκα ἄρρενας καὶ δώδεκα θηλείας πεταλούδας διὰ νὰ τὰς σπουδάσῃ ἐν ἀνέσει. Δὲν ἐδράδυνε νὰ ἀνακαλύψῃ ὅτι αἱ μὲν θηλυκαὶ διακρίνονται διὰ τὴν ἐγκράτειάν των, ἐνῷ αἱ τοῦ ἄρρενος φύλου—ἀντιθέτως πρὸς τὰ συμδαίνοντα ἐν Ἀγγλίᾳ — παραδίδονται ἀκράτως εἰς τὴν μέθην.

Ἐπικάθηνται αὐταὶ κατὰ προτίμησιν ἐπ' ἐκείνων τῶν ἀνθέων, τῶν ὁποίων ἡ ἀπόσταξις παράγει περισσότερον οἰνόπνευμα, καὶ ἀπορροφῶσι τοὺς χυμούς των μέχρις ὅτου πίπτουσι πολλάκις ἀναίσθητοι ἐπὶ ἱκανὰς ὥρας. Δὲν ἐσημείωσεν ἡμέραν ὁ ἐντομοδίφης οὗτος καθ' ἣν νὰ μὴ συλλέξῃ πεταλούδας ἀναισθήτους ἐκ τῆς μέθης.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ εἰρημένος παρατηρητὴς ἐδεδαιώθη ὅτι ἀδίκως αἱ πεταλοῦδαι φημίζονται ἐπὶ ἀσταθείᾳ, ὡς ἐκφράζονται περὶ αὐτῶν οἱ ποιηταί. Δὲν ἐκλέγουσιν ἢ μίαν μόνον σύντροφον τοῦ βίου των, ἥτις μένει καὶ αὐτὴ πιστὴ μέχρι θανάτου. Ὁσάκις δὲ καταδάλλεται ἀπὸ τὴν κατάχρησιν τῶν οἰνοπνευματωδῶν χυμῶν ἡ πεταλοῦδα σύρεται κλονουμένη πρὸς τὸ πιστόν της ἥμισυ, διὰ νὰ δεχθῇ παρ' αὐτοῦ τὰς περιποιήσεις, ἃς ἀπαιτεῖ ἡ κατάστασίς της.

Ὁ Τοὺτ ἐξώθησε τὰ πειράματά του μέχρι τοῦ νὰ μεθύσῃ τὰ ἔντομα αὐτοῦ ὄχι πλέον δι' ἀνθέων, ἀλλὰ διὰ γνησίων οἰνοπνευμάτων, χύνων σταγόνας τινὰς ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ θερμοκηπίου. Αἱ πεταλοῦδαι ἀδιστάκτως ἐρρίφθησαν ἐπὶ τοῦ χυμένου οὐίσκι, ὡς οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος οἰνόφλυγες, πολλαὶ δ' ἐξ αὐτῶν ἔπεσαν θύματα τῆς ἀκρατείας των. Καὶ ἄλλαι πεταλοῦδαι, ἐλεύθεραι αὗται, ὤφθησαν προσελκυόμεναι ὑπὸ τῶν ἀναθυμιάσεων ποτηρίου τζίν, λησμονημένου ἐπὶ τραπέζης ἐντὸς κήπου, περιέπεσαν δ' ἐξ αὐτῶν, μετὰ σπονδὰς ἀφθόνους, εἰς βαρὺν λήθαργον.

Αἱ γυναῖκες καὶ ὁ καπνός.

Αἱ εὐρωπαϊκαὶ ἐφημερίδες ὡμίλησαν ἐσχάτως περὶ τοῦ θανάτου δύο γυναικῶν διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι αὗται διεκρίνοντο μεταξὺ τῶν ὁμοφύλων των, διότι ἐκάπνιζον· καὶ ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλὰ κυρίως διότι ἀντὶ νὰ καπνίζωσι σιγαρέτα, πρᾶγμα ἀρκετὰ συνειθισμένον ἀπὸ πολλοῦ μεταξὺ τοῦ ὡραίου φύλου, μετεχειρίζοντο καπνίζουσαι, πίπας.

Συνηγορεῖ δὲ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ὑπὲρ τῶν θιασωτῶν τοῦ καπνοῦ καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀμφότεραι αὗται ἀπεδίωσαν ἐν προδεδηκυίᾳ ἡλικίᾳ, ἡ μὲν ἐνενηκοντοῦτις, ἡ δὲ ὀγδοηκοντοῦτις μόνον. Ἡ μὲν πατρίδα εἶχε τὴν Γερμανίαν, ἡ δὲ τὴν Ἀγγλίαν. Περὶ τῆς Ἀγγλίδος λέγεται ὅτι ἀνεφώνησε στιγμάς τινας πρὸ τοῦ θανάτου της: «Καταλαμδάνω πῶς ἐτελείωσεν ἡ ζωή μου, διότι ἡ πίπα μου δὲν μοῦ προξενεῖ πλέον καμμίαν εὐχαρίστησιν!»

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ — 1947